

รวมกลุ่มกันตั้งวงดนตรีคนตาบอด โดยอาศัยพรสวรรค์บวกกับการฝึกฝนของพวกเขา เมื่อได้เข้ามาอยู่ชุมชนแห่งนี้ยังพบว่าสมาชิกมากมายที่พิการทางสายตา จึงไม่เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยต่ำ ฉะนั้นในเวลาที่อยู่ในชุมชนรับรู้ว่าเป็นสมาชิกของชุมชน ต่างต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนเองในการประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว มีอะไรที่พอจะช่วยเหลือกันได้จะช่วยเหลือกัน แต่ก็มีย่างที่รู้สึกไม่พอใจก็จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวด้วย

แต่พวกเขาต้องออกไปประกอบอาชีพ เช่น การขายล็อตเตอรี่ก็จะถูกคนตาดีกีดกันไม่ยอมให้ขายในบริเวณใกล้เคียงกับที่เขายาย และในบางที่จะต้องเสียค่าเช่าพื้นที่ ออกไปร้องเพลงตามสถานที่ต่างๆ กลับรู้สึกว่าตนเองไม่มีความเท่าเทียม นอกจากจะด้อยโอกาสทางกายแล้ว พวกเขายังรู้สึกว่าขาดโอกาสหรือถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ

การให้ความหมายและคุณค่าต่อชีวิต

กรณีศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าชีวิตของคนพิการทางสายตามีทางเลือกน้อยในการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพ ต่างต้องดิ้นรนทำมาหากิน ไปวันๆ เพื่อความอยู่รอด ทั้งการร้องเพลง ขายล็อตเตอรี่ จึงคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่ามากนักเพราะพิการทางสายตา จะไปทำอะไรก็ไม่ได้มาก ส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนในชีวิตไว้มากนัก

“ชีวิตของคนตาบอดอย่างพวกพี่อะไรที่หาได้ อะไรที่จะทำมาหากินได้ไปวันๆ ก็ต้องทำไป เพื่อความอยู่รอด และไม่คิดเบียดเบียนใคร ทั้งร้องเพลง ขายล็อตเตอรี่ ทำไปเพื่อให้มีชีวิตรอดไปวันๆ”

(วันดี)

ความมั่งหวังในอนาคต

สำหรับความมั่งหวังในอนาคต พวกเขาส่วนใหญ่ไม่ตั้งความหวังอะไรในชีวิตมากนัก มีชีวิตอยู่เพื่อหากินไปวันๆ โดยไม่คิดยุติการดำเนินชีวิตเช่นนั้นเนื่องจากเป็นทางเดียวที่จะหารายได้ง่าย สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เพราะคิดว่าครอบครัวของตนเองต่างก็มีชีวิตเป็นของตนเอง ไม่อยากเป็นภาระให้กับใคร และได้คาดหวังว่าลูกจะมาเลี้ยงดูตนเองยามแก่

“ในอนาคตคิดว่าจะขายล็อตเตอรี่ไปเรื่อยๆ จนไม่สามารถทำได้ และไม่เคยคาดหวังว่าลูกสาวจะมาเลี้ยงดูยามแก่”

(อาวี)

“ คิดว่ายังหารายได้ ได้อยู่ไม่คิดจะกลับไปอยู่ต่างจังหวัด ไม่อยากให้คนอื่นมองว่าคนพิการไม่มีความสามารถ ”

(สมหวัง)

แต่สำหรับน้ำค้าง (นามสมมติ) แล้วไม่เคยคิดอยากจะกลับไปอยู่บ้านเกิดเลยเนื่องจากไม่มี พ่อ-แม่ และญาติพี่น้องที่นั่นเลยจะมีเพียงแต่ครอบครัวที่เลี้ยงตนไว้เป็นบุญบุญธรรม ซึ่งไม่ได้มีความผูกพันกันมากนัก ยิ่งเห็นสภาพของครอบครัวของแม่บุญธรรมที่มีสมาชิกจำนวนมาก แล้วก็คิดว่าตนเองนั้นไม่สามารถที่จะอยู่กับเขาได้แน่นอน ได้คิดว่าจะอยู่ที่นี้และจะตายที่นี่ คิดว่าตัวเองตัวคนเดียวไม่มีลูก มีสามีแต่ก็ยังไปมาหาสู่ระหว่างบ้านใหญ่กับบ้านของตนเอง

“อยู่มันไปอย่างนี้แหละจนกว่าจะตาย ไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปหาใคร”

(น้ำค้าง)

แต่ก็มีบางคนที่ไม่คิดอยากจะกลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด แต่ก็รู้ว่าจะไปทำอะไรกิน จึงจำเป็นต้องอยู่ที่นี้เพื่อหากินไปวันๆ เพื่อจะได้มีเงินเก็บไว้ใช้บ้าง

“ที่คิดว่าที่ไหนอยู่ ๆ ก็ไม่เท่ากับอยู่บ้านเราเลยสักที ก็คิดเหมือนกันที่จะกลับไปอยู่บ้าน แต่ก็ยังทำไม่ได้เลยเพราะถ้าไปแล้วจะเอาอะไรกิน จะทำอะไรกิน

(บุญแสน)

การมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น

กรณีศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าตนเองไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นเท่าไรนัก คิดว่าตนเองเป็นคนพิการทางสายตาจะทำอะไรก็ลำบาก ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือใครได้มากนัก แต่ในสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของพวกเขาแล้ว เขามีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ รอบข้างเขามากมาย พวกเขาต้องมีการเลี้ยงดูครอบครัว ในแต่ละเดือนจะต้องส่งเงินให้กับลูกที่อยู่ต่างจังหวัดได้เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่แล้วจะบอกว่าตนเองมีชีวิตเพื่อลูก ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกได้เรียนหนังสือ ต้องการให้ลูกมีอนาคตที่ดี บางคนก็ส่งเงินให้กับพ่อแม่ที่แก่ชราเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้แล้วพวกเขายังมีอิทธิพลต่อคนนำพาไปประกอบอาชีพ ทำให้คนเหล่านี้มีรายได้ในแต่ละวันเช่นเดียวกับพวกเขา ซึ่งถ้าวันใดที่คนพิการทางสายตาเหล่านี้ไม่ไปร้องเพลงคนที่นำพาไปร้องเพลงก็จะขาดรายได้ไปด้วย สำหรับคนขับรถรับจ้างก็เช่นเดียวกันในแต่ละคืนก็จะมีรายได้ประจำจากการเช่าเหมาของคนพิการทางสายตา โดยที่เขาเหล่านั้นไม่ต้องไปวิ่งหาลูกค้าให้เหนื่อย ซึ่งรายได้ก็ไม่แน่นอนเท่ากับการขับรถพาคนพิการทางสายตาไปร้องเพลง

การวิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความพิการทางสายตาเป็นสาเหตุของความยากในชีวิตของเขา จึงทำให้ขาดโอกาสในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ขาดการศึกษาเนื่องจากครอบครัวขาดความพร้อมในการดูแลคนพิการทางสายตา เพราะอยู่ห่างไกลจากบริการการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการทางสายตา ไม่ได้รับการ

พัฒนาสมรรถภาพ จังหวะโอกาส ไม่มีทางเลือกมากนักในการประกอบอาชีพ อาศัยการร้องเพลงขอทานตามร้านอาหาร ตามถนนท้องถนนทางไปเรื่อยๆ โดยอาศัยการหยิบยื่นเศษเงินที่คนทั่วไป บริจาคให้มา ซึ่งกว่าที่จะได้เงินมาพวกเขาต้องตระเวนร้องเพลงไปเรื่อยๆ มีรายได้ไม่แน่นอน และยังต้องแบ่งปันรายได้ให้กับคนนำพาไปประกอบอาชีพ ให้คนขับรถ ต้องอดหลับอดนอน โดยเริ่มออกไปร้องเพลงตั้งแต่ 6 โมงเย็นจนถึง ตี 2 กว่าจะกลับถึงที่พัก ประมาณตี 3 ตี 4 ในบางครั้งก็เข้า ช่วงเวลากลางวันของพวกเขาจะใช้เวลาพักผ่อนหลับนอน นับเป็นความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่ในขณะนี้

สวัสดิการที่ได้รับ

สวัสดิการส่วนใหญ่ที่เขาได้รับนั้น ส่วนใหญ่จะได้จากองค์กรเอกชน ซึ่งได้แก่สมาคมคนตาบอด และสมาคมคนตาบอดอีสาน ซึ่งจะให้เงินช่วยเหลือปีละ 3,000 บาท และสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้

ส่วนสวัสดิการที่ได้รับจากรัฐนั้น ส่วนใหญ่จะไปขึ้นทะเบียนคนพิการไว้ ซึ่งได้รับสวัสดิการในเรื่องของค่ารักษาพยาบาล ซึ่งต้องไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ ส่วนในด้านเงินกู้เพื่อทำทุนในการประกอบอาชีพนั้น ส่วนใหญ่จะเข้าไม่ถึง เนื่องจากไม่มีบุคคลค้ำประกันให้

ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

จากความพยายามในการต่อสู้ชีวิตของกรณีศึกษา พยายามหาหนทางในการประกอบอาชีพโดยเปลี่ยนจากการใช้ชีวิตในชนบทเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อหาหนทางในการประกอบอาชีพ พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายในการประกอบอาชีพ รู้สึกว่าพวกตนเองขาดอำนาจในการต่อรองในด้านการประกอบอาชีพ เช่นการร้องเพลงตามร้านอาหาร ร้องเพลงตามท้องถนน หรือร้องเพลงตามตลาด พวกเขาต้องรอคอยผู้ที่มีความเมตตาหยิบยื่น วันๆมีรายได้ไม่แน่นอน โดยเฉพาะการไปขอร้องเพลงตามร้านอาหาร ถ้าเจ้าของร้านอนุญาตให้ร้องเพลงได้จึงได้ร้อง แต่ไม่อนุญาตพวกก็ไม่มีสิทธิได้ร้องเพลงในร้านอาหารนั้น พวกเขาก็ไม่มีอำนาจต่อรองใดๆ ทั้งสิ้น ในบางครั้งก็ไปร้องเพลงตามสถานที่สาธารณะ เช่น ตั้งวงดนตรีตามสี่แยกที่มีคนผ่านไปมา จะถูกเจ้าหน้าที่เทศกิจขับไล่ ถูกจับ และถูกยึดเครื่องดนตรีไป สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้พวกเขาขาดอำนาจต่อรอง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชนท้องถิ่นที่เขาอยู่เลย เนื่องจากพวกเขามาอยู่ในลักษณะของกลุ่มคนหรือแรงงานย้ายถิ่น เขามาอยู่อาศัยเพื่อใช้สำหรับเป็นที่พัก เป็นสถานที่เพื่อการทำมาหากิน ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนหรือกลไกระดับท้องถิ่นมากนัก กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าพวกตนเองเป็นเสียงส่วนน้อยของสังคม เป็นชนชั้นที่อยู่ส่วนท้ายๆของสังคม ไม่มีบทบาทหรืออำนาจต่อรองใดๆ อีกทั้งพวกเขาก็ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นคนในชุมชนยังมีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ที่บ้านเกิดของตน สำหรับการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับรัฐ กรณีศึกษาส่วนใหญ่จะเข้าไปรวมกลุ่มกับชมรม

คนตาบอดแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ เพื่อรวมกลุ่มต่อรองในด้านต่างๆ เช่น เสนอให้มีการเพิ่มโควตาในการขายล็อตเตอรี่สำหรับพวกเขา เสนอให้จัดพื้นที่เพื่อสำหรับเล่นวงดนตรีเป็นต้น

การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

สำหรับการวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยากพบว่ากรณีศึกษาทั้งหมดมีลักษณะร่วมของความทุกข์ยากคล้ายคลึงกัน หากต่างกันที่ความรุนแรงของความทุกข์ มิติของความทุกข์ของกรณีศึกษานั้นมาจากหลายส่วน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งความทุกข์ออกเป็น 3 แบบได้แก่ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ทางใจ และความทุกข์ทางสังคม

ความทุกข์ทางกาย

ลักษณะของความทุกข์ทางกายของคนพิการทางตา นั้นมีปัญหามาจากการเข้าไม่ถึงระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข เนื่องจากพวกเขาอยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลความเจริญ ครอบครัวยังฐานะยากจน มีการศึกษาไม่มากนัก ใช้วิธีการรักษาโรคตาแดงตามมีตามเกิดแสวงหาการรักษาพยาบาลตามความเชื่อของพวกเขา บางคนโชคดีรักษาหายบางคนโชคไม่ดีรักษาไม่หาย ดังเช่นกรณีศึกษา ทั้ง 8 กรณีศึกษา เป็นสาเหตุให้เขาเหล่านั้นพิการทางสายตา เป็นความทุกข์ทางกายที่ไม่สามารถไปไหนมาไหนได้สะดวก ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นบอกทาง ขาดความสะดวกในการดำรงชีวิตทำให้เขาขาดโอกาสทางการศึกษาไม่สามารถเข้าเรียนร่วมกับคนสายตาปกติได้ ไม่ได้รับการพัฒนาด้านความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ส่งผลให้พวกเขาขาดโอกาสในการเลือกทำงานได้ จึงต้องประกอบอาชีพอิสระที่ไม่ต้องอาศัย ความรู้ความสามารถมากนัก เช่น การร้องเพลงนั้น สามารถที่จะฝึกฝนได้ด้วยตนเอง การขายล็อตเตอรี่ อาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนในการทำงาน ขาดความมั่นคง ต้องทำงานทุกวันจึงจะมีรายได้ และจากสภาพความพิการทางสายตานั้น ทำให้พวกเขาต้องพึ่งพา ผู้อื่นนำทางในการประกอบอาชีพ ในแต่ละวันนั้นไม่สามารถกำหนดอนาคตตนเองได้เลยว่าจะไปร้องที่ไหน มีรายได้เท่าไร ต้องออกเดินทางตระเวนร้องเพลงไปเรื่อย อดหลับอดนอน และเสี่ยงกับอุบัติเหตุจากการเดินทาง นอกจากนี้แล้วรายได้ยังต้องแบ่งออกเป็น ค่าจ้างเหมารถ ค่าคนนำพาไปประกอบอาชีพ ถูกเอาเปรียบในเรื่องของรายได้ ซึ่งพวกเขาคิดว่าไม่สามารถที่จะหยุดความทุกข์ทางกายได้เลย เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนชีวิตไว้มากนัก มีรายได้พออยู่พอกินไปวันๆ

ความทุกข์ทางใจ

ความทุกข์ทางใจของกรณีศึกษานั้นมีสาเหตุของความทุกข์ทั้งเหมือนและที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่แล้วจะเกิดจากสาเหตุมาจากความพิการทางสายตา รู้สึกวิตกกังวล ไม่อยากที่จะเป็นภาระกับครอบครัว ในช่วงแรกที่ยังไม่ได้เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพจะรู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า ต้องพึ่งพาผู้อื่นอยู่เรื่อยไป เกิดเป็นคนสายตาพิการอยู่คนเดียวในโลก ในด้านของการทำงานก็ต้องอาศัยความเมตตาจากผู้อื่นที่หยิบยื่นมาให้ มิได้มีศักดิ์ศรีเทียบเท่าคนอื่นๆ ในสังคม

ความทุกข์ทางสังคม

ด้วยสภาพของความพิการทางสายตา ของกรณีศึกษาทั้ง 8 เป็นภาวะของความทุกข์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจาก คนรอบข้าง หรือคนในสังคมไม่ตระหนัก ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ขาด ความเท่าเทียมในด้านต่างๆ ถูกดูถูกเหยียดหยาม จากคนที่ไม่เข้าใจ ในการประกอบอาชีพร้องเพลงขอทานตามที่ต่างๆ

การหยุดความทุกข์ยาก

จากการสัมภาษณ์ถึงประเด็นการหยุดความทุกข์ยากของคนพิการทางสายตาส่วนใหญ่แล้ว คิดว่าไม่สามารถที่จะหยุดความทุกข์ยากที่เขาเผชิญอยู่ได้ เนื่องจากสภาพความพิการทางสายตาของพวกเขา ที่ไม่มีทางรักษาได้แล้ว ทำให้ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากนัก ต้องประกอบอาชีพเหล่านี้เรื่อยไป แต่บางคนพยายามเก็บเงินก้อนเพื่อจะได้กลับไปใช้ชีวิตที่บ้าน ซึ่งไม่รู้ว่ามีเมื่อไร เพื่อบรรเทาทุกข์ทางใจบางคนได้นำหลักคำสอนทางศาสนามาปรับใช้กับชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจ เพื่อลดความทุกข์ ความท้อแท้ใจ โดยการสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน ก่อนออกไปประกอบอาชีพ และการปลอบใจตัวเองว่าเป็นเป็นเรื่องของบุญกรรมกรรมแต่ง และเลือกใช้วิธีการปลงหรือทำใจเพื่อยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น

“ความรู้สึกของพี่น้องที่รู้ว่าตัวเองเป็นคนตาบอดก็ไม่ได้คิดอะไรมาก ได้แต่คิดว่ามันเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นไปตามเวรตามกรรมของเรา และก็อยู่ไปตามยถากรรมอย่างนี้แหละ”

(บุญแสน)

โอกาสเข้าถึงระบบบริการของรัฐและองค์กรเอกชน

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ สามารถเข้าถึงระบบบริการทั้งของรัฐและเอกชน ได้จดทะเบียนคนพิการไว้แล้ว ได้รับสวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาลฟรีจากโรงพยาบาลต่างๆ ของรัฐบาล มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่ไม่ได้ไปขึ้นทะเบียนคนพิการจึงไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว สำหรับสวัสดิการเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพนั้น กรณีศึกษาทั้ง 8 ไม่สามารถกู้มาทำทุนในการประกอบอาชีพได้ เนื่องจากไม่มีบุคคลค้ำประกันให้ ซึ่งมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากพวกเขาจึงหันมาใช้เงินกู้ธนาคารแทน

ส่วนสวัสดิการจากองค์กรเอกชนนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย สมาคมคนตาบอดภาคอีสาน และชมรมคนตาบอดดาวคะนอง มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่ไม่สังกัดสมาคม เพราะไม่ต้องการเสียเงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก การเป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอดนั้นทำให้พวกเขามีโควตาได้รับล็อตเตอรี่มาขายได้

โดยภาพรวมแล้วโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการของรัฐและเอกชนนั้น กรณีศึกษาทั้ง 8 สามารถเข้าถึงระบบบริการได้ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งบริการ มีเครือข่ายของคนพิการทางสายตาที่คอยช่วยเหลือ และให้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันอยู่ตลอด

กล่าวโดยสรุปคนพิการทางสายตาทุกกรณีศึกษาต้องการมีอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเอง ต้องการที่จะพึ่งพาตนเองมีรายได้เป็นของตนเอง และไม่ต้องการเป็นภาระของครอบครัวและสังคม อีกทั้งยังต้องการให้สังคม

ยอมรับถึงความสามารถในการประกอบอาชีพ แต่ด้วยความยากจนทำให้พวกเขาไม่มีโอกาสได้เรียนรู้หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพมาก และพัฒนาขีดความสามารถและคุณภาพในการทำงานด้านต่างๆ ที่เหมาะ เพื่อที่พวกเขาจะได้มีโอกาสและมีทางเลือกในการทำงานดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่กรณีศึกษาทั้ง 8 ราย ต่างมีได้ข้อแท้ กับโชคชะตาของตน แสวงหาอาชีพและโอกาสในการทำงานเท่าที่จะทำได้เพื่อหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเองแล้ว ยังมีภาระส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัวและพ่อแม่ที่แก่ชรา มีลูกที่ยังเรียนหนังสือที่อยู่ในต่างจังหวัด

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดบริการสำหรับคนพิการทางสายตา

เพื่อเปิดโอกาสให้กับคนพิการทางสายตามีโอกาสในการใช้สิทธิที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น ทำให้คนพิการทางสายตาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มากกว่าที่จะเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้นสังคมควรให้โอกาสและหาแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือ คนพิการทางสายตาอย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้คนพิการทางสายตาได้มีโอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการทางสายตาให้มากขึ้น เพื่อให้คนพิการได้พึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยการสร้างความมั่นคงทางอาชีพ เช่น จัดโควต้าล็อตเตอรี่ให้คนพิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ จัดให้มีสถานที่ในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์

2. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับคนพิการทางสายตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์ในการเดินทาง การขนส่งสาธารณะ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการประกอบอาชีพ เช่น จัดบริการให้มีรถเมล์สำหรับคนพิการ มีรถบริการในชุมชนซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ในซอย เพื่อคนพิการจะได้มีความสะดวกในการประกอบอาชีพ

3. จัดการศึกษาให้คนพิการทางสายตา ได้เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการทางสายตามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำงานในเชิงรุกให้มากขึ้นในด้านการส่งเสริมสมรรถภาพคนพิการทางสายตาให้มีโอกาสในการทำงาน ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน คนพิการทางสายตาที่ช่วยเหลือตนเองได้ให้มีงานทำ ตั้งข้อกำหนดกฎเกณฑ์ด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพ อย่างเหมาะสม เพื่อคนพิการทางสายตาจะได้มีโอกาส กู้เงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

การศึกษาวิถีชีวิตของคนพิการทางสายตาที่ประกอบอาชีพอิสระในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและลักษณะการแก้ไขปัญหาของคนพิการทางสายตาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนวิเคราะห์สภาพความจนและความด้อยโอกาส เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดบริการสำหรับคนพิการทางสายตา พบว่าคนพิการทางสายตาที่ศึกษาจำนวน 8 กรณีศึกษา ประกอบด้วยชาย 3 คน หญิง 5 คน อยู่ในช่วงอายุ 49-52 ปี กรณีศึกษาทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบครัวมีฐานะยากจนอาศัยอยู่ในชนบท ประกอบอาชีพทางการเกษตรและรับจ้างทั่วไป เป็นครอบครัวใหญ่มีลูกหลายคน ทุกคนในครอบครัวต่างมีภาระหน้าที่ต้องช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพเลี้ยงปากท้อง จึงไม่มีเวลาพอที่จะดูแลสมาชิกพิการทางสายตาได้ดีพอ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มีความพิการทางสายตามาตั้งแต่เกิด มีความพิการทางสายตาทายหลังในวัยเด็ก โดยเป็นโรคตาแดงเจ็บตา รักษาไม่หาย หรือได้รับการรักษาพยาบาลที่ไม่ถูกวิธี เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ขาดระบบการบริการและข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ดีพอ ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ทางสังคม แต่ละคนแสวงหาแนวทางการรักษาพยาบาลตนเองอาจถูกบ้งผิดบ้างจึงกลายเป็นเด็กพิการทางสายตา

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากอาศัยอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ ไม่มีโรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนที่สอนเด็กสายตাপกติไม่ยอมให้เด็กพิการทางสายตาเรียนหนังสือร่วมกับเด็กสายตাপกติ บางคนก็รู้สึกอายที่จะต้องไปเรียนหนังสือ กลัวถูกเพื่อนล้อเลียน กลัวว่าจะเรียนไม่ได้ จึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือมีเพียง 2 กรณีเท่านั้นที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีมัธยมศึกษา แต่ก็ไม่โอกาสได้เรียนหนังสือในระดับสูงๆ ดังปรารถนา

กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้วมีเพียง 1 กรณีศึกษาที่ยังไม่แต่งงาน บางคนแต่งงานกับคนสายตাপกติด้วยความเห็นอกเห็นใจกันสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ บางคนแต่งงานอยู่กินกับผู้พิการทางสายตาด้วยกันเพราะความเข้าใจในสภาพปัญหาของกันและกัน ผู้พิการทางสายตาที่มีลูกแล้วส่วนใหญ่จะส่งลูกไปให้ทางบ้านเลี้ยง หรือจะส่งไปอยู่กับตา-ยาย ที่ภูมิลำเนาเดิม

ผู้พิการทางสายตาทุกกรณีมีภาระที่จะต้องรับผิดชอบครอบครัว หลายด้าน ทั้งต้องจ่ายค่าเช่าห้อง ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าเลี้ยงดูบุตรที่ต้องเรียนหนังสือ บางคนยังต้องส่งเงินให้กับพ่อแม่ที่แก่เฒ่าที่อยู่ต่างจังหวัด นอกจากนี้พวกเขายังมีค่านิยมในการซื้อสินค้าเงินผ่อนที่มีราคาสูงกว่าความเป็นจริงมาก เช่น การใช้โทรศัพท์ที่มีขนาดใหญ่มาก (21 นิ้ว) ทั้งที่มองไม่เห็น มีเครื่องเล่น VCD ทั้งที่ใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า จึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย บางรายต้องกู้ยืมเงินนอกระบบต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 บาท /วัน

มาใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันให้ทัดเทียมกับบุคคลอื่น ทำให้ต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างยากลำบากมากขึ้น

วิถีชีวิตของคนพิการทางสายตาและการประกอบอาชีพ

กรณีศึกษาทั้งหมด 8 ราย จะเข้าบ้านเพื่อใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยหลักบนถนนของ สถานที่อยู่ดังกล่าว อาจเรียกได้ว่าเป็นชุมชนบนตึก สภาพของตึกเป็นอาคารต่อเติมที่แบ่งพื้นที่ให้เช่า เป็นห้องเล็กๆ ไม่มีอากาศถ่ายเท ขาดแสงสว่างมีสภาพอับชื้น ขาดความสะอาด ไม่ถูกสุขอนามัย หากเกิดไฟไหม้คนเหล่านั้นจะไม่มีทางหนีได้ทัน ซึ่งมีผู้พิการทางสายตามาเช่าอยู่ร่วมกันเพื่อประกอบอาชีพไม่ต่ำกว่า 50 กว่าครอบครัว เป็นห้องเช่าที่มีราคาแพงมากเมื่อเทียบกับขนาดพื้นที่ ไม่มีสถานที่สำหรับนั่งพักผ่อน พบปะพูดคุยกัน ส่วนใหญ่จะใช้ทางเดินซึ่งมีขนาดไม่กว้างนักเป็นที่นั่งเล่น ค่าเช่าเดือนละประมาณ 1,200-1,500 บาท รวมค่าน้ำค่าไฟสำหรับห้องเช่าที่มีขนาดเล็กมากมีพื้นที่สำหรับรูดหัวนอนไปวันๆ มีบางห้องที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมาน้อยพอที่จะมีหน้าต่างระบายอากาศ ค่าเช่าจะสูงประมาณเดือนละ 3,000 บาท

ประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ 6 ราย ขายล็อตเตอรี่อย่างเดียว 1 ราย และประกอบอาชีพพาคนตาบอดไปร้องเพลง 1 ราย สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ จะตระเวนร้องเพลงตามร้านอาหาร ตามคาเฟ่ โดยจะตระเวนเดินทางไปที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ลักษณะการประกอบอาชีพกรณีศึกษาส่วนใหญ่จะรู้ว่าในแต่ละวันตนเองจะไปร้องเพลงที่ไหนบ้าง ซึ่งจะต้องรอกถามคนนำพาไปประกอบอาชีพว่าจะพาไปที่ไหน จะไม่สามารถกำหนดเองได้ว่าจะไปที่ไหนบ้าง บางรายจะออกไปประกอบอาชีพร้องเพลงหลายช่วงเวลา เช่น จะเริ่มออกเดินทางออกจากที่พักตั้งแต่ประมาณ 5.00 น. เพื่อให้ทันกับเป็นช่วงเวลาที่คุณเริ่มเดินทางไปทำงานหรือไปจ่ายตลาด และจะกลับเข้าที่พักอีกครั้งประมาณ 10.00 น. เพื่อพักผ่อนส่วนใหญ่จะพักผ่อนหลับนอน จนกระทั่งเวลา 16.00 น. จึงเริ่มต้นมาอาบน้ำแต่งตัวเพื่อรอผู้นำไปร้องเพลงมารับ ในเวลา 18.00 น. กว่าที่จะกลับเข้าที่พักอีกครั้งประมาณ 03.00 น. นอนไม่ก็ชั่วโมง ต้องตื่นไปร้องเพลงอีกครั้ง ผู้พิการทางสายตาจะใช้ชีวิตวนเวียนอย่างนี้เรื่อยไป และถ้าวันไหนเหนื่อยมากก็จะหยุด แต่ส่วนใหญ่จะหยุดพักในวันพุธ ซึ่งจะตรงกันวันที่แม่ค้าหาบเร่แผงลอยหยุดขายของบริเวณทางเท้า ในบางครั้งพวกเขาจะรวมตัวกันเล่นวงดนตรีคนตาบอดตามบริเวณที่แยกต่างๆ แต่ไม่ค่อยบ่อยนัก เนื่องจากมีความลำบากมากในการรวมตัวและหาพื้นที่เล่นวงดนตรี และต้องระวังตำรวจและเทศกิจจับ เนื่องจากกีดขวางทางจราจร นอกจากนี้แล้วรายได้จากการเล่นวงดนตรีไม่ดีกว่ากับออกไปร้องเพลงคนเดียว เพราะจะต้องแบ่งรายได้หลายส่วน และค่าใช้จ่ายจะสูงกว่าที่ออกไปร้องคนเดียว กรณีศึกษากลุ่มนี้จึงไม่นิยมออกไปร้องเพลงเป็นวงดนตรี นอกจากนี้แล้วในช่วงใกล้วันหยุด กรณีศึกษาบางรายจะหยุดร้องเพลงเพื่อไปขายล็อตเตอรี่

สำหรับผู้พิการทางสายตาที่มีอาชีพขายล็อตเตอรี่ จะตระเวนไปขายตามที่ต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วไปขายในย่าน สีสม สาทร มีเพียงกรณีศึกษา 1 รายเท่านั้นที่มีสถานที่ขายประจำ โดยตอนเช้าจะเริ่มออกจากบ้านตั้งแต่ตีห้ามาขายที่สวนลุมพินี เพื่อให้ทันกับเวลาที่ผู้คนทั่วไปมาออกกำลังกายในสวนลุมพินี เมื่อผู้คนเริ่มเบาบางจะย้ายไปขายที่กรมศุลกากร แต่ในการขายล็อตเตอรี่จะต้องมีโควตาในการไปรับมาขายแต่ละคนจะ

ได้โควตาไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นสมาชิกองค์กรไหนบ้าง ที่สำคัญต้องมีเงินลงทุนในการไปรับล็อตเตอรี่มาขาย

สำหรับผู้พิการทางสายตาข้างเดียว ที่ประกอบอาชีพนำพาคนพิการทางสายตาไปร้องเพลงตามที่ต่างๆ ส่วนใหญ่จะพาไปเดินร้องเพลงในย่านถนนสีลม ส่วนใหญ่จะทำงานวันละ 2 รอบ โดยเริ่มออกทำงานช่วงเช้า ตอนประมาณตีสี่ ตีห้า ในช่วงสายๆ ก็จะกลับมาพักผ่อน และเริ่มใหม่ในช่วง 5 โมงเย็นจนถึงตีสองจึงกลับมาพักผ่อน วนเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไป

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

ปัญหาอุปสรรคของผู้พิการทางสายตาส่วนใหญ่ อยู่ที่การประกอบอาชีพเพราะคนพิการทางสายตาอาชีพจำกัด การประกอบอาชีพร้องเพลง ขายล็อตเตอรี่ ไม่ต้องใช้ความรู้มากมายนัก แต่เป็นอาชีพที่ขาดความมั่นคงในการทำงาน มีรายได้ไม่แน่นอน คนพิการทางสายตาเหล่านี้มีรายได้เป็นวันๆ ถ้าวันไหนไม่ออกไปทำงานวันนั้นจะขาดรายได้ไป แต่มีค่าใช้จ่ายทุกวัน

การประกอบอาชีพร้องเพลงตามร้านอาหารส่วนใหญ่ ในแต่ละร้านจะอนุญาตให้พวกเขาร้องเพลงได้เพียงหนึ่งเพลงเท่านั้น เพราะเขาเกรงว่าแขกที่มารับประทานอาหารในร้านจะเบื่อหรือไม่ชอบเนื่องจากไม่เจริญหูเจริญตาหากมีใครเรียกร้องขอให้เขาร้องอีกจึงมีโอกาสร้องได้หลายเพลง รายได้มาจากการบริจาคของแขกในร้านจะเป็นของผู้พิการทางสายตา แต่ถ้าร้านไหนมีพวงมาลัย ต้องเอาพวงมาลัยไปขึ้นเงินซึ่งต้องแบ่งรายได้ให้กับทางร้านตามระเบียบของนักร้องทั่วไป บางร้านที่พวกเขาขึ้นไปร้องเพลงไม่ได้รับบริจาคเลยก็มี บางร้านไม่อนุญาตให้ร้องเพลง แถมยังพูดให้รู้สึกคับแค้นใจ พูดจาดูถูกเหยียดหยาม ทำให้รู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของคนพิการทางสายตาที่ประกอบร้องเพลงขอทานตามถนนหรือตามตลาดต่างๆ กลัวมากคือกลัวถูกเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ จับพวกเขาเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ เพราะต่างต้องการมีชีวิตอิสระ หรือถูกเทศกิจจับเนื่องจากไปกีดขวางทางเท้า หรือไปใช้พื้นที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต จะถูกปรับและบางครั้งเคยถูกยึดเครื่องดนตรีไป ซึ่งทำให้พวกเขาเกิดความท้อแท้ใจในความพิการมองว่าตนเองพิการทางสายตาแล้วยังไม่มีพื้นที่ในสังคมให้ใช้ประกอบอาชีพเลย

สำหรับกรณีศึกษาที่มีอาชีพขายล็อตเตอรี่นั้น ปัญหาแรกที่เขาพบคือไม่มีต้นทุนเพียงพอในการไปรับมาขาย เพราะจะต้องนำเงินสดไปซื้อเช็คที่ธนาคารแล้วจึงจะไปรับล็อตเตอรี่ได้กองสลากไม่รับเป็นเงินสดและไม่มีโควตาหรือมีให้เพียงจำนวนน้อยมาก ถ้าขายไม่หมดคืนไม่ได้ ต้องตระเวนขายให้หมดมิฉะนั้นจะขาดทุน บางครั้งก็ถูกคนสายตาปกติแย่งล็อตเตอรี่ไปทั้งแผง หยิบไปเกินก็มี นอกจากนี้แล้วยังหาสถานที่ขายลำบากมากเนื่องจากจะมีคนที่สายตาปกติขายอยู่แล้ว จึงต้องเร่ขายไปเรื่อย ๆ

นอกจากนี้แล้วพวกเขายังมีความเสี่ยงสูงในเรื่องของอุบัติเหตุจากการเดินทาง เคยมีคนในชุมชนแห่งนี้ประสบอุบัติเหตุมาหลายคนแล้ว บางคนถึงกับเสียชีวิตเนื่องจากถูกรถชน เนื่องจากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสาธารณะให้แก่คนพิการ

โอกาสเข้าถึงระบบบริการของรัฐและองค์กรเอกชน

กรณีศึกษาส่วนใหญ่ สามารถเข้าถึงระบบบริการทั้งของรัฐและเอกชน และได้จดทะเบียนคนพิการไว้แล้ว ได้รับสวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาลฟรี จากโรงพยาบาลต่างๆ ของรัฐบาล สำหรับสวัสดิการเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพนั้น กรณีศึกษาทั้ง 8 ราย ไม่สามารถเข้าถึงระบบ สวัสดิการเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพได้ เพราะติดขัดในเรื่องกฎระเบียบไม่มีบุคคลค้ำประกันให้และมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก พวกเขาจึงหันมาใช้เงินกู้นอกระบบแทน

ส่วนสวัสดิการจากองค์กรเอกชน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย สมาคมคนตาบอดภาคอีสาน และชมรมคนตาบอดดาวคะนอง มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรใด เพราะไม่ต้องการเสียเงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอดนั้นทำให้พวกเขามีโควตาได้รับล็อตเตอรี่มาขายได้ ได้รับเงินช่วยเหลือปีละ 3000 บาท และได้รับเงินค่าเล่าเรียนบุตรปีละ 2000 บาท

การประเมินตนเองในสังคม

จากการประเมินตนเองของกรณีศึกษา ในช่วงแรกส่วนใหญ่จะรู้สึกท้อแท้ในชีวิต คิดว่าเกิดมามีเวรมีกรรมมีความพิการทางสายตาไม่เหมือนกับผู้อื่น เป็นภาระให้กับครอบครัว แต่เมื่อได้พบกับคนที่พิการทางสายตาเหมือนกันทำให้เกิดความรู้สึกว่าโลกนี้ยังมีคนอื่นอีกมากมายที่เป็นเหมือนเรา จึงมีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตและเมื่อได้เข้าร่วมกลุ่มคนพิการทางสายตาด้วยกัน ไม่เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยต่ำ รู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกของชุมชนที่ต่างต้องดิ้นรนประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว มีอะไรที่พอจะช่วยเหลือกันได้จะช่วยเหลือกัน

ในการประกอบอาชีพการขายล็อตเตอรี่จะถูกคนตาดีกีดกันไม่ยอมให้ขายในบริเวณใกล้เคียงกับที่เขาขาย และในบางที่จะต้องเสียค่าเช่าพื้นที่ การออกไปร้องเพลงตามสถานที่ต่างๆ ทำให้รู้สึกว่าตนเองขาดความเท่าเทียมกับคนในสังคม นอกจากด้อยโอกาสทางกายแล้วพวกเขายังรู้สึกว่าขาดโอกาสหรือถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ

การให้ความหมายและคุณค่าต่อตนเอง

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชีวิตของคนพิการทางสายตามีทางเลือกน้อยในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ต่างต้องดิ้นรนทำมาหากิน ไปวันๆ เพื่อความอยู่รอด ทั้งการร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ จึงคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่ามากนักเพราะพิการทางสายตา ส่วนใหญ่จึงไม่ได้วางแผนในชีวิตไว้ สำหรับความมุ่งหวังในอนาคตพวกเขาส่วนใหญ่ไม่ตั้งความหวังอะไรในอนาคต มีชีวิตอยู่เพื่อหากินไปวันๆ และไม่คิดยุติการดำเนินชีวิตเช่นนี้ ไม่ได้คาดหวังว่าลูกจะมาเลี้ยงดูตนเองยามแก่ มีบางคนที่ยกย่องจะกลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด แต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปทำอะไรกิน จึงจำเป็นต้องอยู่ที่นี่เพื่อหากินไปวันๆ เพื่อจะได้มีเงินเก็บไว้ใช้บ้าง

การวิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความพิการทางสายตาเป็นสาเหตุของความยากลำบากในชีวิตของเขา จึงทำให้ขาดโอกาสในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ปัญหาความยากจนของครอบครัวเดิมขาดความพร้อมในการดูแลคนพิการทางสายตา และปัญหาของการเข้าไม่ถึงระบบบริการของรัฐ ไม่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการทางสายตาได้เพราะส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเมือง จึงไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย ขาดโอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพไม่มีทางเลือกมากนัก ต้องอาศัยการประกอบอาชีพร้องเพลงเพราะสามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเอง ร้องเพลงขอทานตามร้านอาหาร ตามถนนท้องถนนทางไปเรื่อยๆ โดยอาศัยการหยิบยื่นเศษเงินที่คนทั่วไปบริจาคให้มา ซึ่งกว่าที่จะได้เงินมาพวกเขาต้องตระเวนร้องเพลงไปเรื่อยๆ มีรายได้ไม่แน่นอน และยังต้องแบ่งปันรายได้ให้กับคนนำพาไปประกอบอาชีพ ให้คนขับรถต้องอดหลับอดนอน เป็นความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้แล้วยังรู้สึกขาดอำนาจในการต่อรองในด้านการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการไปขอร้องเพลงตามร้านอาหาร ถ้าเจ้าของร้านอนุญาตให้ร้องเพลงได้จึงได้ร้อง พวกเขาไม่มีอำนาจต่อรองใดๆ ทั้งสิ้น การตั้งวงดนตรีร้องเพลงตามสี่แยกหรือริมทางเท้าจะถูกเจ้าหน้าที่เทศกิจขับไล่ ถูกจับ และถูกยึดเครื่องดนตรีไปสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้พวกเขาขาดอำนาจต่อรองอย่างมาก

การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

พบว่ากรณีศึกษาทั้งหมดมีลักษณะร่วมของความทุกข์ยากคล้ายคลึงกัน หากต่างกันที่ความรุนแรงของความทุกข์ มิติของความทุกข์ของกรณีศึกษามาจากหลายส่วน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งความทุกข์ออกเป็น 3 แบบได้แก่ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ทางใจ และความทุกข์ทางสังคม

ความทุกข์ทางกาย ของคนพิการทางตา มีปัญหาพื้นฐานมาจากการเข้าไม่ถึงระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้เขาเหล่านั้นพิการทางสายตา ทำให้ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นบอกทาง ขาดความสะดวกในการดำรงชีวิต แม้แต่การเดินทางไปประกอบอาชีพต้องมี คนจูง ซึ่งคนจูงเป็นผู้กำหนดและเสาะแสวงหาสถานที่ทำงานหรือที่ร้องเพลง ในขณะที่ผู้พิการไม่สามารถกำหนดชีวิตในการทำงานของตนเองได้ นอกจากนี้ยังต้องแบ่งรายได้ให้กับคนจูง

ความทุกข์ทางใจ ของผู้พิการทางสายตา จะรู้สึกวิตกกังวล รู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า ต้องพึ่งพาผู้อื่นอยู่เรื่อยไป ต้องอาศัยความเมตตาจากผู้อื่นที่หยิบยื่นมาให้ มิได้มีศักดิ์ศรีเทียบเท่าคนอื่นๆ ในสังคม

ความทุกข์ทางสังคม ผู้พิการทางสายตาทั้ง 8 กรณีเป็นภาวะของความทุกข์ทางสังคมที่เกิดจากคนรอบข้าง หรือคนในสังคมไม่ตระหนักในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ขาดความเท่าเทียมในด้านต่างๆ ถูกดูถูกเหยียดหยาม จากคนในสังคมที่ไม่เข้าใจ ถึงการประกอบอาชีพร้องเพลงขอทานตามท้องถนนต่างๆ

แนวทางการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนพิการทางสายตา

1. ส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการทางสายตาให้มากขึ้น เพื่อให้คนพิการได้พึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยการสร้างความมั่นคงทางอาชีพ เช่น จัดโควต้าล็อตเตอรี่ให้คนพิการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ จัดให้มีสถานที่ในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งกฎเกณฑ์ในการกู้เงินทำทุนในการประกอบอาชีพ อย่างเหมาะสม เพื่อคนพิการทางสายตาจะได้มีโอกาส กู้เงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ
3. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางสายตา เช่น รถเมล์สำหรับคนพิการ และมีรถบริการในชุมชนซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ในซอย เพื่อคนพิการจะได้มีความสะดวกในการประกอบอาชีพ
4. ประชาสัมพันธ์หรือปรับทัศนคติของคนในสังคม ให้เข้าใจคุณค่าและศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ ที่เท่าเทียมกันของคนพิการ

4.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการทางสายตายังมีอยู่น้อย เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง ของคนพิการทางสายตาในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง การเข้าถึงระบบสวัสดิการ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยถึงวิถีชีวิตของคนพิการทางสายตาที่ออกมาเผชิญชีวิตในสังคมให้มากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นของการดำรงชีวิตอย่างอิสระหรือการพึ่งตนเองของคนพิการทางสายตา เพื่อสร้างความเข้าใจคนพิการทางสายตาให้มากขึ้นและเพื่อคนพิการทางสายตาสามารถดำรงชีวิตเหมือนกับคนปกติทั่วไป

บรรณานุกรม

- กชกร ศรีสัมพันธ์.(2537).บทบาทของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมของคนพิการ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต.คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จूरรัตน์ ผ่องแผ้ว.(มปป.). "คนพิการในสังคมไทย : สถานภาพ ปัญหา และความต้องการ" ในกฎหมายเพื่อคน
พิการ.กรุงเทพมหานคร : หจก. ซี.ที.วาย.ชัยพลาย.
- ชนนาก ไชตินันท์ (2542) .การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับความ
สามารถในการพึ่งพาตนเองของคนพิการ กรณีศึกษา: งานฝึกทักษะคนพิการ (Independent living
Unit) ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.ภาคินพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.กรุงเทพฯ:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- दनัน สุภัทรานันท์.(2527). การวิเคราะห์ความต้องการของคนตาบอดที่มีต่อบริการของห้องสมุดคอลฟิลด์ เพื่อ
คนตาบอด แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐและคณะ.(2542). การสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาทและความสำคัญของ
โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม.กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประภากร โกมลศิริ. (2544). การศึกษาความต้องการ แรงจูงใจและการเห็นคุณค่าในตัวเองของประชาชน
ยากจนในชุมชนนาหวงษ์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร
มหาบัณฑิตสาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม
พระเกียรติ.
- นิสิต ลีละวงศ์ .(2520). คนตาบอด. เจ้าพระยา
- เรืองชัย แสงเจริญ.(2530).ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของคนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
ที่เป็นสมาชิกห้องสมุดคอลฟิลด์ในเขตกรุงเทพมหานคร.ปริญญาโท ศศบ.มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ระภีภัทร วงษ์ภักดี.(2542). สิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพของคนพิการ : ศึกษากรณีผู้พิการทางการ
มองเห็น.ภาคินพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการจัดการโครงการ สวัสดิการสังคม.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วิฑิต ทรัพย์สาคร.(2539).การศึกษาปัญหาและแก้ไขปัญหาลึกเกี่ยวกับการผลิตและการสื่อสารการเรียนการสอนใน
โรงเรียนสอนคนตาบอด.วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2539.

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย.(2541).โครงการสัมมนาวิชาการเรื่อง โอกาสในมืงานทำของคนตาบอด
ไทย: จากวิกฤตสู่การแก้ปัญหาที่สาเหตุ.กรุงเทพฯ

สุภรรวม มงคลสวัสดิ์.(2544).แนวทางการส่งเสริมอาชีพคนพิการ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ห้วเจ็ยวเฉลิมพระ
เกียรติ.

ภาคผนวก

กรณีที่ 1

น้ำค้าง (นามสมมติ)

น้ำค้าง เป็นสาวชาวสุรินทร์ อายุ 38 ปี พิกการทางสายตาข้างเดียวอีกข้างที่เหลือพอมองเห็นได้บางเพียงรางๆ เท่านั้น น้ำค้างมีสามีที่ยังไปมาระหว่างบ้านของน้ำค้างและภรรยาคนเดิม แต่ทั้งสองไม่มีลูกด้วยกัน ปัจจุบันเธอประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่

ภูมิหลัง

น้ำค้างเป็นลูกสาวคนเดียวของพ่อแม่ เกิดในครอบครัวที่มีฐานะยากจนข้นแค้น พ่อแม่ของเธอแยกทางกันหลังจากเธอเกิดมาได้ไม่นาน แม่ของน้ำค้างจึงต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกสาวเพียงลำพังด้วยความยากลำบาก จนกระทั่งน้ำค้างอายุได้ 8 ปี เกิดเป็นโรคตาแดง แม่จึงซื้อยานหยอดตามารักษาก็ไม่หาย และยังทำให้ตาเจ็บมากขึ้น สุดท้ายก็รักษาไม่หายทำให้ตาของเธอมองไม่เห็นไป 1 ข้าง และอีกข้างที่เหลือพอมองเห็นได้รางๆ เท่านั้น จากภาวะความยากลำบากที่ต้องดูแลลูกคนเดียวและยังต้องมาพิการอีก แม่ของเธอทนไม่ได้กับสภาพความลำบากที่ต้องเลี้ยงดูลูกสาวที่พิกการทางสายตา แม่จึงพาน้ำค้างไปปล่อยทิ้งไว้ที่สถานีรถไฟจังหวัดใกล้เคียง โดยไม่สนใจว่าชีวิตของเด็กผู้หญิงตาบอดต้องเผชิญชีวิตตามลำพังต่อไปอย่างไร เธอเล่าให้ฟังว่า “แม่เขบอกกับใครๆว่า ไม่มีลูกตาบอด อายุที่ลูกตาบอด”

แต่โชคยังเข้าข้างเธออยู่บ้างมีตำรวจรถไฟเมตตาสงสารรับเธอไปเลี้ยงไว้เป็นลูกบุญธรรมทั้งที่ตนเองมีลูกอยู่หลายคนแล้ว แต่น้ำค้างเองยังรู้สึกว่าเป็นส่วนเกินของครอบครัว ไม่รู้สึกอบอุ่นเท่ากับอยู่กับแม่ของตน ชีวิตในแต่ละวันเธอต้องทำงานบ้านทุกอย่างเหมือนกับคนสายตาปกติทั่วไป เธอเริ่มหารายได้ตั้งแต่ยังเล็กด้วยการเก็บผักมาขายในตลาด ขายน้ำบนรถไฟ เป็นค่าขนมและเก็บไว้ใช้จ่ายส่วนตัว

เมื่ออายุได้ 9 ขวบกว่าเห็นเพื่อนๆ ไปเรียนหนังสือก็อยากเรียนบ้าง ไปขอเรียนหนังสือทางโรงเรียนไม่ยอมให้เรียนหนังสือ บอกว่าเป็นโรงเรียนสอนคนสายตาดี คนตาบอดจะเรียนได้อย่างไร ต้องไปเรียนโรงเรียนสอนคนตาบอดโดยเฉพาะ และมีคนแถวนั้นแนะนำให้เธอมาเรียนหนังสือที่โรงเรียนสอนคนตาบอดพญาไท เป็นเหตุให้น้ำค้างตั้งใจที่จะเรียนหนังสือที่โรงเรียนสอนคนตาบอดพญาไท จึงได้หนีออกจากบ้านเดินทางโดยรถไฟเข้ามากรุงเทพฯ คนเดียวและใช้การถามทางเขาเรื่อยมาว่า “โรงเรียนสอนคนตาบอดพญาไทอยู่ที่ไหน หนูจะไปเรียนหนังสือ เขาก็บอกทางเรื่อยๆ มา โชคดีที่เขาพาเราไว้เรียน จึงได้เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนสอนคนตาบอดพญาไทตามที่หวังไว้ สามารถอ่านเขียนหนังสือเบรลล์ได้ เมื่อเรียนจบจากโรงเรียนสอนคนตาบอด เพื่อนก็แนะนำให้ไปเรียนฝึกอาชีพที่ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์คนพิการพระประแดง น้ำค้างอาศัยอยู่ที่นั่นได้หลายปี จึงหาทางออกมาอยู่ข้างนอกเนื่องจากต้องการมีชีวิตที่เป็นอิสระ ไปไหนมาไหนได้ตลอดเวลา จากการที่ได้เรียนทำ ดอกไม้ประดิษฐ์ที่โรงเรียนฝึกอาชีพพระประแดง ทำให้เธอมีวิชาชีพที่ติดตัวมาจนถึงทุกวันนี้

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันเธอพักอาศัยในชุมชนแห่งหนึ่ง โดยเช่าขนาดเล็กๆ พอดีอยู่ได้ ภายในห้องของเธอมีเพียงตู้เสื้อผ้า 1 หลัง วิทยุเทปเพียงหนึ่งเครื่อง มีหิ้งพระสำหรับไหว้พระ ที่นอนเล็ก ๆ และมีอุปกรณ์สำหรับทำดอกไม้ตั้งอยู่เต็มห้อง และอีกมุมหนึ่งก็จะเป็นชั้นวางของ และราคาค่าห้องก็ตก เดือนละ 1,200 บาท รวมค่าน้ำค่าไฟ

น้ำค้างประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองโดยการร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ วิถีชีวิตในแต่ละวันของเธอจะไม่เหมือนคนปกติทั่วไป ในแต่ละวันเธอไม่สามารถกำหนดได้เลยว่าตนเอง จะต้องเดินทางไปร้องเพลงที่ไหนบ้าง มีรายได้เท่าไร เธอเริ่มเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปร้องเพลงตั้งแต่ 6 โมงเย็น ซึ่งจะมีคนนำพาไปร้องเพลง (คนจูง) และรถตุ๊กๆ มาจอดรอรับอยู่หน้าตึกเพื่อพาเธอไปร้องเพลงตามร้านอาหาร ตามคาเฟ่ ต่างๆ โดยจะตระเวนไปทั่วกรุงเทพฯ และปริมณฑล คนจูงจะเป็นคนไปติดต่อร้านอาหารเพื่อขอให้เธอได้ร้องเพลง บางร้านก็อนุญาต บางร้านก็ไม่อนุญาต แถมยังพูดให้รู้สึกคับแค้นใจ พูดจาดูถูกเหยียดหยามอีก ดังที่น้ำค้างเคยพบบ่อยๆ “เบื่อดีพวกคนพิการนี้ ทำไมมันมีเยอะจัง” ในบางครั้งแขกยังโวยวายไม่ยอมให้ร้องเพลง สำหรับร้านอาหารที่อนุญาตให้ร้องเพลงได้นั้น จะให้เธอร้องเพลงได้เพียง 1 เพลงเท่านั้น รายได้จะมาจากเงินบริจาคของคนที่มารับประทานอาหารในร้าน (โดยจะมีกล่องรับบริจาคตั้งไว้) และถ้าร้านอาหารไหนมีพวงมาลัยเธอจะต้องนำพวงมาลัยนั้นไปขึ้นเงินเหมือนกับนักร้องคนอื่นทั่วไปในร้านอาหาร ซึ่งต้องแบ่งเปอร์เซ็นต์ให้กับทางร้านอาหารนั้น ตามกฎของร้าน ในแต่ละคืนเธอต้องนั่งรถตุ๊กๆ ตระเวน ไปไม่รู้กี่ร้านจนกระทั่งถึง ตีสองร้านอาหารและคาเฟ่เริ่มปิดจึงเดินทางกลับที่พัก กว่าที่จะถึงห้องเช่า ก็เกือบตีสาม และต้องรีบนอนเพื่อที่จะต้องตื่นไปร้องเพลงในตอนเช้า ซึ่งจะต้องออกจากที่พัก ประมาณตีห้าหรือหกโมงเช้า เพื่อให้ทันเวลาผู้คนที่เดินทางไปทำงาน หรือจ่ายตลาด โดยจะร้องเพลงขอทานตามถนนหรือตามตลาดต่างๆ ที่มีผู้คนหนาแน่นสัญจรผ่านไปมา จะวนเวียนเช่นนี้เรื่อยไป ถ้าวันไหนเหนื่อยมากก็จะหยุด ซึ่งแสดงว่าวันนั้นเธอจะขาดรายได้ไป ในช่วงที่ใกล้ห่วยออกก็ต้องแบ่งเวลาก่อนห่วยออกซัก 6-7 วัน เพื่อไปขายห่วย นอกจากนี้เธอยังใช้เวลาว่างก่อนไปร้องเพลงทำดอกไม้ประดิษฐ์ไว้ขายตามงานต่างๆ เช่น งานของสมาคมคนพิการจิตที่สวนอัมพร เธอจะนำดอกไม้ประดิษฐ์มาขายทุกปี ในบางครั้งมีคนมาสั่งทำดอกไม้ประดิษฐ์เพื่อไปใช้ในงานบุญและเทศกาลต่างๆ

ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ น้ำค้างต้องจ้างคนนำพาไปร้องเพลงและจ้างเหมารถตุ๊กๆ เพื่อตระเวนไปขอร้องเพลงหลายแห่ง มีรายได้ไม่แน่นอน ต้องแบ่งรายได้ในแต่ละวันออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเพื่อเป็นค่าจ้างสำหรับคนจูงไปร้องเพลง เพราะจำเป็นต้องอาศัยคนจูงเป็นผู้ติดต่อตามร้านอาหารหรือคาเฟ่เพื่อขออนุญาตให้คนพิการทางสายตาขึ้นไปร้องเพลง ส่วนที่สองเพื่อเป็นค่าจ้างเหมารถ และส่วนที่สามสำหรับตนเอง จึงมีรายได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงในการเดินทางค่อนข้างสูง เคยมีคนในชุมชนแห่งนี้ประสบอุบัติเหตุหลายคนมาแล้ว บางคนถึงกับเสียชีวิตเนื่องจากถูกรถชนมาแล้วก็มี

ความยากลำบากในชีวิต

น้ำค้างมีชีวิตที่ยากลำบากมาตั้งแต่เด็ก เธอเกิดมาจากครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่แยกทางกันเหมือนเคราะห์ซ้ำกรรมช้อนทำให้เธอต้องพิการทางสายตา แม่ของเธอทนเลี้ยงลูกที่พิการทางสายตาไม่ได้จึง

พาเธอไปปล่อยไว้ที่สถานนรีรพ เมื่อมีคนนำมาเลี้ยงไว้เป็นลูกบุญธรรม เธอต้องทำงานทุกอย่างด้วยตนเอง มาตั้งแต่เด็ก

กรณีศึกษาที่ 2
คุณวันดี (นามสมมติ)

วันดี อายุ 49 ปี เป็นคนอำเภอชุมพวงบุรี จังหวัดอุดรธานี มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มีพี่น้องหลายคน ต่างคนต่างทำมาหากินกันคนละทิศละทาง ปัจจุบันวันดีมีครอบครัวแล้วและลูกสองคนสาวยตาปกติ ซึ่งอยู่กับพ่อแม่ของวันดีที่ช่วยเลี้ยงที่ต่างจังหวัด

ถัดมา

จากคำบอกเล่าของพ่อแม่ทำให้วันดีรู้ว่าตนเองพิการทางสายตามาทั้ง 2 ข้างตั้งแต่ตอนอายุ 1 ขวบ เธอ เนื่องจากเธอเป็นโรคตาแดง พ่อแม่ไม่ได้พาไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลตั้งอยู่ในตัวเมือง พ่อแม่ไม่มีเงินที่พอจะพา她去เข้ารักษา ทั้งต้องเหมารถพาไปและยังต้องเสียเงินค่ารักษา ทั้งยังคิดว่าโรคตาแดงเป็นแล้วเดี๋ยวก็หาย เนื่องจากไม่มีความรู้พอจึงใช้วิธีรักษาตามมีตามเกิด ด้วยฐานะยากจนอีกทั้งยังอยู่ในชนบทที่ห่างไกลความเจริญวันดีเล่าให้ฟังอย่างหนุกใจว่า "...เพราะว่าอยู่กินที่บ้านนอก ก็อยู่กินกันอย่างอดๆ อยาก ๆ สมัยก่อนรถก็ไม่ค่อยมี พ่อแม่ก็คงไม่มีเงินจริง ลูกเธอก็หลายคน " หลังจากที่ตาบอดสนิททั้ง 2 ข้างเธอใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านนอกตามมีตามเกิด ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือโรงเรียนไม่ยอมให้เรียนและบอกกับเธอว่าไม่มีครูสำหรับสอนคนตาบอด ถึงแม้จะตาบอดสนิททั้งสองข้างวันดีก็พยายามที่จะช่วยเหลือตนเองมาตั้งแต่เด็ก ไม่ทำตัวเป็นภาระให้กับพ่อแม่พี่น้องแม้แต่่น้อย วันดีทำงานทุกอย่างเท่าที่ทำได้เหมือนคนสายตาปกติทั่วไป ช่วยเหลืองานในบ้าน โดยการรับจ้างทำงานทุกอย่างเท่าที่ทำได้ เช่น รับจ้างตัดอ้อย เลี้ยงหมู ทำไร่ ทำนา ตายหญ้า และก็รับจ้างลอกต้นปอที่แช่น้ำจนเปื่อยและก็มีกลิ่นเน่าเหม็น เธอเล่าให้ฟังถึงชีวิตที่ไม่ค่อยมีทางเลือกว่า "...อะไรที่ทำแล้วได้เงิน ก็ก็ต้องทำทุกอย่างไม่ว่ามันจะไม่ค่อยอะไรจะกิน พ่อแม่ก็ลำบากก็ต้องช่วยกัน..."

เมื่อวันดีเริ่มโตเป็นสาว มีคนมาชวนให้ไปเล่นวงดนตรีคนตาบอดตามหมู่บ้านต่างๆ แถบจังหวัดภาคอีสาน รายได้จากการร้องเพลงมาจากการบริจาคข้าวเปลือกข้าวสารของคนแถบนั้น ชีวิตเริ่มต้นของการร้องเพลงของเธอเริ่มมาจากนี้เอง จนกระทั่งเริ่มมีครอบครัวเธอมีสามีคนแรกซึ่งตาบอดทั้งสองข้างเหมือนกันกับเธอ ชีวิตคู่ของเธอเริ่มประกอบอาชีพจากการร้องเพลงกับเขาเรื่อยไป จนกระทั่งสามีชักชวนให้มาเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเพื่อนวันดีและสามีจึงได้เข้ามาเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเพื่อนๆ ในกรุงเทพ

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

เมื่อวันดีและสามีเริ่มเข้ากรุงเทพฯ เมื่อตอนอายุ 35 ปี โดยฝากลูกไว้กับพ่อแม่ของตนเองให้ช่วยดูแล
การเข้ามาใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ มิใช่หนทางที่โรยด้วยกลีบกุหลาบอย่างที่วันดีคิดไว้ เธอเริ่มใช้ชีวิตอย่างปากกัด

ตื่นขึ้นมาโดยตลอด วันดีกล่าวอย่างปลอบใจตนเองว่า “..คนตาบอดอย่างเราก็ไม่ค่อยได้โอกาสมากเท่าไรชีวิตแต่ก่อนก็ทำนากันไปก็ไม่ค่อยดีเท่าไรเมื่อข้าวแล้งก็พอได้กินบ้าง แต่จะทำงานในกรุงเทพฯ ก็ทำไม่ได้เพราะเราไม่ได้เรียนหนังสือ หรือบางคนก็เรียนไม่จบ จึงต้องใช้การร้องเพลงแลกกับเศษเงินที่เขาหยิบยื่นมาให้...” วันดีเริ่มเห็นความแตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านนอกกับชีวิตในกรุงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ทั้งในด้านค่าครองชีพในกรุงเทพฯ ในต่างจากบ้านนอกมาก เธอเล่าให้ฟังอย่างรันทดว่า “...อยู่บ้านเรา บ้านก็ไม่ต้องเช่า ข้าวก็ไม่ต้องซื้อ มาอยู่ที่นี้ต้องซื้อทุกอย่างอดมือกินมือก็ต้องยอม อยากกลับบ้านใจจะขาดแต่ก็ต้องทน คนตาบอดอย่างเรา ทางเลือกมันน้อยจะทำได้...” การมาร้องเพลงในวงดนตรีคนตาบอดของวันดีและสามีนั้น แต่รายได้ในแต่ละวันของเธอและสามีไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เพราะต้องแบ่งรายได้หลายคน เธอจึงได้แยกออกมาร้องเพลงคนเดียวโดยเดินร้องเพลงขอทานไปเรื่อยๆ แต่สามีของเธอยังเล่นวงดนตรีต่อไปเรื่อย เมื่อรายได้น้อยปัญหายิ่งเพิ่มมากขึ้นเพราะเธอยังต้องส่งเงินไปเลี้ยงลูกอีก มีเพื่อนพิการทางสายตาแนะนำให้เธอไปขายล็อตเตอรี่ด้วย เธอยอมทำงานหนักทุกอย่างเพื่อส่งเงินไปให้ลูก ซึ่งต่างจากสามีของเธอที่รักสบายและรักตัวเองมากกว่า ไม่นานนักวันดีจึงได้แยกทางกับสามีและได้เข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้กับเพื่อนที่พิการทางสายตาด้วยกัน

การประกอบอาชีพ

วันดีประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงขอทานและขายล็อตเตอรี่ ด้านการร้องเพลงนั้นเป็นอาชีพที่จะต้องฝึกซ้อมและต้องหาเพลงใหม่มาร้องอยู่เสมอ วันดีฝึกฝนร้องเพลงโดยไปหาซื้อเทปมาฝึกร้องก่อน โดยร้องตามเทปไปเรื่อยๆ จนจำได้แล้วเราก็ออกไปร้อง ตามที่ต่างๆ

วิถีชีวิตของวันดีค่อนข้างเหมือนกับเพื่อนที่พิการทางสายตาแห่งนี้ทำกัน ทำงานวันละ 2 ช่วง เริ่มตั้งแต่ 6 โมงเย็นเธอจะแต่งตัวสวยงามนั่งรอคนจุ่งและรถมารับเธอไปตระเวนร้องเพลงตามที่ต่างๆ เธอเล่าให้ฟังถึงความยากลำบากในการร้องเพลงว่า “...การร้องเพลงแต่ละคืนก็ต้องไปติดต่อทางร้านก่อนว่าจะให้เราร้อง หรือเปล่าและส่วนเงินที่ได้คืนนั้นก็ได้จากแขกที่เข้ามาทานอาหารกันในร้านนั้นแหละ แล้วบางร้านที่เราไปร้องก็ได้จากแขก 400-500 บาท แต่บางร้านก็ 20-30 บาท และเราก็ใช้คนตาดีนำพาเราไปก่อนเช่นกันกับการที่เราออกไปร้องเพลง” ในแต่ละคืนวันดีจะเดินเข้าออกตามร้านอาหารอยู่หลาย จนกระทั่งหมดช่วงเวลาของยามราตรีจึงได้กลับเข้าที่พักประมาณ ตี 2 พักผ่อนหลับนอนได้ไม่กี่ชั่วโมงก็รีบตื่นไปร้องเพลงแถบตลาดสด โดยเริ่มออกมาจากบ้านตีห้าครึ่งโดยประมาณ สายๆ เธอจึงกลับเข้าพักผ่อนหลับนอนอีกครั้ง จนกระทั่ง 5 โมงเย็นจึงตื่นมาเตรียมตัวไปร้องเพลงอีกรอบ

ถ้าช่วงไหนล็อตเตอรี่ใกล้ออก เธอจะไปร้องเพลงเพียงรอบเดียว กลางวันก็จะไปเร่ขายล็อตเตอรี่ ชีวิตของเธอวนเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไปแทบไม่มีวันหยุด เธอเล่าให้ฟังว่าปลงตกกับชีวิตว่า “... ชีวิตของคนตาบอดอย่างพวกพื่อนี้เนะ อะไรที่จะหาได้ อะไรที่จะทำมาหากินได้ไปวัน ๆ ก็ต้องทำไปตามสภาพความเป็นอยู่ของเราตามวิถีชีวิตของเรา และเราก็ไม่ได้ไปเบียดเบียนใคร คนตาบอดอย่างพวกเราก็ไม่ได้มองอะไร...” รายได้ที่ได้มาเธอจะต้องส่งไปให้กับลูกๆ ที่เรียนหนังสืออยู่ต่างจังหวัด เมื่อลูกเค้าเริ่มโตขึ้นมีครอบครัวกันบ้างแล้ว พ่อแม่ก็เริ่มแก่เฒ่า วันดีก็ต้องดูแลพ่อแม่อีก

ปัจจุบันวันดีอยู่กับสามีคนใหม่ พิกการทางสายตาทั้งสองข้างเหมือนกันกับตนแต่ทั้งสองไม่มีลูกด้วยกัน เธอและสามี ได้เช่าห้องพัก ขนาดเล็กๆ พอยู่ได้ ราคาเช่าเดือนละ 1,200 บาท รวมค่าน้ำค่าไฟ ห้องน้ำรวมกัน สถานที่วันดีเช่าอยู่นั้นมีทั้งคนตาดีตาบอดเช่าอาศัยอยู่ด้วย ต่างคนต่างทำมาหากิน คนตาบอดที่นี่ประกอบอาชีพขายล็อตเตอรี่บ้าง ร้องเพลงบ้างและหมอนวดก็มี เธอเล่าให้ฟังถึงความสัมพันธ์ภายในชุมชนและชีวิตทั่วไปว่า "...เราก็กินกันกันไปวันๆ เพราะเอาตัวรอดไปวัน ๆ และขนาดร้องเพลงไปนะคะ ก็ยังมีคนตาดีมาขโมยเงินไปหรือเวลาขายล็อตเตอรี่ยังกล้าขโมยล็อตเตอรี่ ของคนตาบอดไป ทำไมเขากล้าทำกับคนตาบอดได้ขนาดนั้นะ "

ปัญหาในการประกอบอาชีพของวันดี เริ่มตั้งแต่ออกจากที่พักเธอต้องเสียค่าเหมารถในราคาค่อนข้างแพง ต้องเหมาแท็กซี่ หรือว่ารถสามล้อพาไปประกอบอาชีพ อยู่ตลอดเนื่องจากต้องการความสะดวกทั้งของตนเองและคนงูไปร้องเพลง ในกรณีที่ไปร้องเพลงวันดีจะมีเจ้าประจำที่จะตระเวนไปกับเธอและคนงูตลอดทั้งคืน เธอให้ฟังถึงปัญหาการทำงานว่า "เวลาพ้อออกไปร้องเพลงพี่ก็มีไมโครโฟน แล้วก็กล่องรับบริจาค หนึ่งในพี่ก็ต้องจ้างคนตาดีนำไปหรือว่างูเราไป แล้วเมื่อเสร็จแล้วก็ต้องจ่ายค่าเสียเวลาให้เค้า.." ทุกวันวันดีจะต้องแบ่งรายได้ที่ได้มา 3 ส่วนโดยต้องแบ่งเป็นค่ารถ ค่าจ้างคนงู และของตนเอง

ในกรณีที่ไปขายล็อตเตอรี่ จะต้องมียูนิฟอร์มไปรับล็อตเตอรี่จากกองสลากซึ่งจะต้องมีเงินสดไปซื้อถึงจะได้มาขาย เวลาขายล็อตเตอรี่นั้น ในบางครั้งเธอก็จะทอนเงินผิดแต่ลูกค้าไม่ยอมคืนเงินให้รับเดินหนีเธอไปอย่างไม่รู้รู้สึกสงสารเลย บางทีขายล็อตเตอรี่อยู่ก็ถูกขโมยทั้งแผงเลยก็มี เธอประสบกับตนเองมาหลายครั้งแต่เธอก็ไม่ได้ท้อแท้ใจอะไร และยังเล่าถึงประสบการณ์และความรู้สึกที่ถูกคนสายตาดีเอาเปรียบว่า "...พี่คิดว่าคนเห็นเราเป็นอย่างนี้แล้ว ทำไมถึงกล้าทำกับเราหนอ ทำไมถึงทำได้ลงคอ บางทีวางยาสลบก็มีนะ และเวลาซื้อสลากกินแบ่งของพี่ไปเวลาเค้านับไป 4 ใบ แล้วบอกว่าเอาไป 1 ใบ เอาไป 5 ใบบ้าง แล้วบอกว่าเอาไป 2 ใบนะแหละคะ.." ถ้าช่วงฝนตกวันดีจะไม่ได้ไปขาย รายได้ของวันดีนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้น ในบางครั้งที่ขายล็อตเตอรี่ไม่หมดหรือไม่ทันงวดรางวัลที่ประกาศ เธอจะยอมขายขาดทุน เช่น รับมา 37 บาท ยอมขายไป 35 บาท ถ้าไม่ทำอย่างนี้ก็จะขายไม่หมด ซึ่งก็มีไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่แล้ววันดีเลือกที่จะไปร้องเพลงมากกว่าเพราะไม่ต้องลงทุนมาก

ในด้านภาระของค่าใช้จ่าย เธอมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมากมาย ตั้งแต่ค่าอาหาร ค่าเช่าห้อง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่ารถแพงต้องเหมาแท็กซี่หรือว่ารถสามล้อพาไปครั้งเป็นร้อยขึ้นไป และบางครั้งยังต้องส่งเงินไปให้ลูก และต้องดูแลแม่ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน พ่อแม่ของวันดีทำงานอยู่ที่บ้านนอกหารายได้กินไปวัน ๆ ทำให้เธอต้องทำงานหนักแทบไม่มีเวลาพักผ่อนต้องออกไปทำงานหนักเกือบทุกวันเพราะ ถ้าไม่ไปทำงานรายได้ในวันนั้นไม่มีรายได้ เพราะคนตาบอดอย่างเธอไม่ได้โอกาสในชีวิตมากนักมาก

สำหรับความรู้สึกของการเป็นคนพิการทางสายตากับการอยู่ร่วมกับคนในสังคมนั้น เธอเล่าอย่างภาคภูมิใจว่า "เราก็ไม่เคยคิดเลยนะว่าตัวเรานั้นโดดเดี่ยวหรือว่าเป็นบุคคลที่ถูกสังคมลืมหรอคะ ที่ที่เป็นอย่างนี้ก็มีคนอุ้มชูสงสาร ยังมีคนเอาใจใส่ไม่มากนักน้อย พี่คิดว่าถึงมีคนดีก็ต้องมีคนร้าย ถ้ามีคนร้ายก็ต้องมีคนดี แล้วเวลาที่จะออกไปไหนพี่ก็ถามคนทั่วไปตามป้ายรถเมล์ แล้วเค้าก็บอกว่าจะไปไหน และถ้ารถคันนั้นมาเค้าก็บอกให้เราขึ้น และก็มีคนหาที่นั่งให้เราั่งหรือว่ามีคนลุกให้เราั่ง" ในบางครั้งที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับ

ค่าใช้จ่ายก็ไปยืมเงินหรือไปขอกู้จากคนสายตาดำโดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 20 บาท นอกจากนี้ยังมีพวกแขกนำสินค้ามาขายให้กับคนพิการในชุมชน เช่น พวกเครื่องสำอาง เสื้อผ้ามาให้ผ่อนกัน เธอก็ผ่อนกับเค้าด้วยเหมือนกัน ทุกวันนี้วันดีไม่ได้วิตกกังวลมากมายอะไรกับชีวิต เธอห่วงแต่เพียงลูกของเท่านั้น วันดียังมีวิธีคิดที่ปลอบใจตนเองว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับตัวของเธอนั้นมันเป็นเรื่องของเวรกรรมมากกว่าที่ทำให้ชีวิตของเธอเป็นเช่นทุกวันนี้

สวัสดิการที่ได้รับ

สวัสดิการที่วันดีได้รับส่วนใหญ่จะมาจากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ซึ่งจะได้โควต้าล็อตเตอรี่และค่ารักษาพยาบาลจากสมาคม นอกจากนี้แล้วทางสมาคมคนตาบอดก็มีการฝึกสอน อาชีพต่าง ๆ ที่ทำให้คนตาบอดสามารถทำงานได้หรือทำงานหาเลี้ยงชีพตัวเองได้ โดยให้คนตาบอดมาให้การอบรม และสอนงานต่าง ๆ ให้กับสมาชิก อย่างที่วันดีได้ฝึกมา

ในส่วนสวัสดิการของรัฐนั้น วันดีได้ไปขึ้นทะเบียนคนพิการไว้เรียบร้อยแล้ว เธอมีบัตรรับรองสิทธิเหมือนกับคนพิการทั่วไป ในส่วนของสวัสดิการเงินกู้ที่นำมาทำทุนนั้นเธอมีความต้องการที่จะได้สวัสดิการ

และการออกไปรับสลากกินแบ่งของรัฐบาลนั้นเราก็จะออกไปรับในวันที่ 18-19 หลังจากวันที่ออกสลากกินแบ่งไปหน่อย แต่ส่วนใหญ่ที่จะออกไปร้องเพลงมากกว่า พี่ก็จะออกตั้งแต่ 09.00 - 21.00 น. แล้วพี่ก็เข้าบ้านแต่จริง ๆ แล้วก็ไม่ค่อยมีใครทำแบบนี้หรอกนะ แต่มันก็ไม่มีทางเลือกนี้ในเมื่อมันไม่มีทางเลือกเราก็ต้องทำเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง แล้วบางทีก็มีบ้างที่ออกไปนวดแต่ไม่ค่อยบ่อยหรอกนะ เพราะว่าเงินที่ได้มันน้อยกว่า แล้วส่วนมือถือพี่ก็มีคนตาดีเอามาให้ผ่อนซื้อกัน แล้วก็จ่ายเป็นเดือนให้เค้าไป และการนวดที่พี่ออกไปแล้วนะคะพี่ก็ได้ไปเรียนนวดที่ดินแดงมาก่อนแล้วค่อยไปนวดให้เค้า และคนตาบอดส่วนใหญ่ไม่ค่อยคุยกับคนที่มาสัมภาษณ์เท่าไรหรอกนะเพราะเค้าเคยมีคนมาคุยกับเค้าแล้วบอยและบอกว่าจะเอาไปอยู่ที่บ้านธัญบุรี เอาเค้าไปกินอย่างอด ๆ อดยาก ๆ ท้องเสียบ้าง แล้วก็มีคนหนีออกมาแล้วด้วย เค้าก็มาบอกกับเราเพราะเค้าทนไม่ไหวในการกระทำของเจ้าหน้าที่ของทางบ้านธัญบุรี แล้วคนตาบอดที่มีอาชีพอย่างนั้นนะเพราะเค้าองทำเพื่อความอยู่รอดของเค้าไปวัน ๆ แล้วเค้าก็ไม่ไ้ดั่งมือถือทำเหมือนคนตาดีบางคน และที่เค้ามีอยู่มีกินก็เพราะว่าที่เค้าไม่มืองอเท่านั้นแหละและพรสวรรค์ที่เค้าได้รับมาด้วยและมีคนที่หยิบยื่นมาให้บ้าง และเค้าก็เก็บหอมรอมริบ และมีคนเมตตาสงสารให้บ้าง และบุญวาสนามีคนสงสารชีวิตของเค้าอยู่รอดได้จนถึงปานนี้ได้และเค้าก็ไม่เคยได้ขอความสงสารจากใครเท่าไรนัก

กรณีศึกษาที่ 3

บุญแสน (นามสมมติ)

บุญแสน พิกการทางสายตาข้างเดียวมาแต่กำเนิดสายตาสายตาอีกข้างก็มองเห็นไม่ค่อยชัดเท่าไร อายุขณะสัมภาษณ์ 51 ปี บุญแสนเป็นคนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ่อแม่ของบุญแสนสายตาดำทั้งคู่ มีลูกทั้งหมด 9 คน บุญแสนเป็นลูกคนที่ 3 ปัจจุบันประกอบอาชีพลุงคนพิกการทางสายตาทั้ง 2 ข้างไปร้องเพลง

วิถีชีวิต

บุญแสน เกิดมาในครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำนา มีฐานะยากจน บุญแสนไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนกับเด็กสายตาดำปกติทั่วไป ชีวิตในวัยเด็กจะแตกต่างจากเด็กสายตาดำปกติทั่วไปเนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่จะอยู่กับบ้านไม่ค่อยได้ออกจากบ้าน คอยช่วยเหลือครอบครัวทำงานทุกอย่างเท่าที่ทำได้ แต่ส่วนใหญ่พ่อแม่จะไม่ค่อยให้ทำอะไรมากนักเนื่องจากเห็นว่าเป็นเด็กตาบอดทำอะไรไม่ได้มาก ไม่คล่องแคล่วทันอกทันใจเหมือนพี่ๆ น้องๆ คนอื่น จนกระทั่งมีครอบครัวบุญแสนจึงได้แยกออกมาอยู่กับภรรยาตามลำพัง โดยประกอบอาชีพรับจ้างเลี้ยงหมูให้กับชาวบ้านในพื้นที่นั้น พอมีรายได้เลี้ยงครอบครัวไปวันๆ ภรรยาคนแรกของบุญแสนเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันมีสายตาดำมีอาชีพรับจ้าง และมีลูกสายตาดำด้วยกัน 3 คน จากสภาพของครอบครัวที่ยากจนหาเช้ากินค่ำทั้งผัวเมีย และต้องเลี้ยงลูกๆ อีก 3 คน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในบ้าน ปัญหาจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สุดท้ายแล้วบุญแสนจึงแยกทางกับภรรยา และต้องพาลูกๆ ของตนไปให้แม่ยายเลี้ยง ช่วงหลังก็ไม่ค่อยได้ติดต่อกับลูกๆ มากนัก เขาเล่าว่า “...เงินที่ทำงานมาได้ก็ไม่เคยส่งไปที่บ้านเลยลูกก็เรียนแค่ ป.6 ก็ไม่ได้ส่งเรียนกันอีกเลย...” ปัจจุบันลูกๆ ของบุญแสน เดิมโตมีครอบครัวหมดแล้ว ต่างแยกย้ายกันประกอบอาชีพของตนเอง บุญแสนไม่เคยไปขอความช่วยเหลือจากลูกเลย ทุกวันนี้ก็ต้องช่วยเหลือตนเองหาเลี้ยงตนเองไปวันๆ ด้วยความยากจนไม่มีทาง

เลือกในการประกอบอาชีพมากนัก บุญแสนจึงได้ เดินทางเข้ากรุงเทพ เพื่อหาทางประกอบอาชีพที่คนพิกการทางสายตาสามารถทำได้ ในช่วงแรกจ้างทำงานทุกอย่าง และได้พบกับภรรยาคนใหม่เป็นแม่ผัวสายตาดำปกติเล็กน้อยกับสามีมานานแล้ว บุญแสนตัดสินใจอยู่กับภรรยาคนใหม่ซึ่งไม่มีลูกด้วยกัน โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กรุงเทพกว่า 10 ปีแล้ว อยู่กับภรรยาเพียงลำพังสองคนไม่มีญาติพี่น้องเลยที่อยู่ในกรุงเทพฯ ช่วงแรกจะอาศัยอยู่แบบคลองสานก่อนที่จะมาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้

การประกอบอาชีพ

ปัจจุบันบุญแสนประกอบอาชีพลุงคนพิกการทางสายตาทั้งสองข้างไปประกอบอาชีพเดินร้องเพลงขอทานตามที่ต่างๆ เช่น ตามห้องอาหาร ตามถนนหนทางต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ก็จะลุงคนพิกการทางสายตาทั้งสองข้างไปร้องเพลงขอทานย่านสีลมมากกว่าเนื่องจากแถวนั้นจะมีผู้พลุกพล่านคนผ่านไปมาตลอดทั้งวันทั้งคืน ทุกวันบุญแสน จะลุงคนพิกการทางสายตาออกไปร้องเพลงขอทานวันละ 2 รอบ โดยรอบเช้าเขาจะต้องตื่นแต่เช้า ตื่นประมาณตี 5 เริ่มเวลาออกไปทำงานเหมือนกับคนพิกการทางสายตาทั่วไป ประมาณ 6 โมงเช้าจะถึงจุด

หมายของแต่ละวัน ซึ่งก็ไม่แน่นอนว่าจะไปไหน ส่วนใหญ่ไปตามย่านที่มีผู้พลุกพล่าน หรือตามตลาดสดต่างๆ ซึ่งไม่ไกลจากที่พักมากนัก และกลับเข้ามาพักผ่อนในช่วงบ่ายๆ จะกลับไปทำงานอีกครั้งในช่วง 5-6 โมงเย็น โดยส่วนใหญ่บุญแสนจะจูงคนพิการทางสายตาเดินร้องเพลงตามที่ต่างๆ มากกว่าที่จะพาไปร้องเพลงตามร้านอาหาร เนื่องจากบุญแสนไม่ค่อยคล่องตัวเหมือนกับคนจูงที่สายตาปกติคนอื่นๆ เพราะจะต้องไปติดต่อกับเจ้าของร้านอาหารและต้องจ้างเหมารถว่าจ้างไปตระเวนร้องเพลง เพราะบุญแสนและคนพิการทางสายตาที่จูงไปร้องเพลงไม่ต้องการที่แบ่งรายได้ออกหลายส่วน ดังนั้นรายได้ที่ได้มาก็แบ่งแค่ 2 คน ซึ่งบุญแสนจะมีคนพิการทางสายตาเจ้าประจำที่ให้จูงไปร้องเพลงอยู่ ปัญหาในการทำงานของบุญแสนเหมือนกับคนพิการทางสายตา เพราะมีรายได้ที่ไม่แน่นอนเนื่องจากต้องรอคอยความช่วยเหลือจากคนทั่วไปที่บริจาคให้ และยังถูกคนอื่นๆ มองว่าเขาเปรียบคนพิการที่จูงไป เนื่องจากตนเองไม่ต้องร้องเพลงแค่เดินจูงอย่างเดียวก็มีรายได้เท่ากับคนที่ร้องเพลง แต่ถ้าจะไปร้องเพลงเดินขอทานเพียงลำพังคนเดียวนั้น คนทั่วไปก็จะไม่ค่อยบริจาคเพราะคิดว่าบุญแสนไม่ได้พิการทางสายตาจริงแกล้งตาบอด จึงไม่ได้รับการบริจาคเท่ากับคนพิการทางสายตาทั้ง 2 ข้าง ส่วนอาหารการกินบุญแสนจะซื้ออาหารกินเอง บางครั้งภรรยาจะทำอาหารเตรียมไว้ให้ บางครั้งก็รู้สึกว่ามันเองเป็นภาระกับคนรอบข้าง เช่นกับภรรยาของเขา เขากล่าวด้วยความคับแค้นว่า "...พี่เองที่คิดว่าเป็นภาระกับเค้าเหมือนกันแต่ก็อยู่ด้วยกันมาด้วยดีตลอดก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันอย่างนี้แหละนะ สภาพความเป็นอยู่ของพี่ที่มีห้องนี้แหละเล็ก ๆ ไม่กว้างมากนักห้องน้ำรวม แล้วมีโทรทัศน์สี 14 นิ้ว ที่ไปซื้อมาจากตลาดใกล้ ๆ โดยจ่ายเงินผ่อน มีพัดลมตัวเล็ก 1 ตัว เราอยู่กันสองคนผัวเมียไม่รู้ว่าจะไปพึ่งใคร พี่คิดสังคมข้างนอกนั้นอยู่อย่างตัวใครตัวมันมากกว่า และคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันนี้ก็พึ่งพาอาศัยกันต่างคนต่างอาศัยกันไปวัน ๆ..."

ในส่วนของการค่าใช้จ่ายอื่นๆ หนี้สินที่บุญแสนมีนั้นเขาจะต้องผ่อนค่าโทรทัศน์ที่ซื้อมาด้วยเงินผ่อนพร้อมดอกเบี้ยในราคาสูง และในบางเดือนรายได้ไม่เพียงพอเขาต้องผ่อนจ่ายค่าเช่าห้องที่อาศัยอยู่ ให้กับแล้วค่าเช่าของห้องก็ให้ผ่อน 2 วัน/100 บาท ค่าเช่าตกเดือนละ 1,500 บาท ชีวิตของบุญแสนก็วนเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไปโดยไม่รู้ว่าเขาจะทำอย่างไรกับอนาคตของตน

ความยากลำบากในชีวิต

บุญแสนเล่าถึงความรู้สึกของคนตาบอดว่า "...กับความรู้สึกของพี่นะที่รู้ว่าตัวเองเป็นคนตาบอดพี่ก็ไม่ได้คิดอะไรก็เฉย ๆ เพราะว่าเราคิดว่ามันก็เป็นไปตามธรรมชาติเป็นไปตามเวรตามกรรมของเรา และก็อยู่ไปตามยถากรรมอย่างนี้แหละ.." ทุกวันนี้บุญแสนมีความคิดอยากที่จะกลับไปอยู่ที่บ้านเกิด เขากล่าวอย่างท้อแท้ว่า "...อยู่ไหน ๆ ก็ไม่เท่ากับอยู่บ้านเราเลยสักที่แล้วก็คิดว่าจะกลับไปอยู่บ้านแต่ก็ยังไม่ได้เลยเพราะถ้าไปจะเอาอะไรกันจะทำอะไรกัน.." เขาต้องทนอยู่ในสภาพนี้ไปอย่างไม่มีคำตอบว่าเมื่อไหร่

สวัสดิการที่ได้รับ

บุญแสนได้ขึ้นทะเบียนคนพิการไว้เรียบร้อยแล้ว และได้ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกของสมาคมคนตาบอดภาคอีสาน ได้เงินจากสมาคมคนตาบอดนันทบุรีและปริมณฑล ให้ปีละ 3,000 บาท เนื่องจากเพื่อนแนะนำให้บุญแสนได้มีโอกาสไปขึ้นทะเบียนคนพิการถ้าเพื่อนไม่บอกเขาก็คงไม่มีโอกาสได้รับ สวัสดิการเหมือนกับคนอื่น

เขา เวลาไม่สบายจึงได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียเงิน แต่ส่วนใหญ่ถ้าไม่ป่วยหนักจนเกินไปบุญแสนเลือกที่จะไปรักษาที่คลินิกมากกว่าเนื่องจากไม่ต้องเดินทางไกลเพราะจะต้องเสียค่าเหมารถไปส่งที่โรงพยาบาลของรัฐ อีกทั้งยังไม่ได้ได้รับความสะดวกในการรักษาเท่าที่ควร เพราะพวกเขาต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพถ้าวันไหนไม่ทำงานก็จะขาดรายได้ในวันนั้นไป

บุญแสนต้องการความช่วยเหลือจากรัฐหลายอย่าง เขากล่าวอย่างไม่ได้คาดหวังว่า “ตอนนี้ก็อยากให้รัฐบาลเห็นใจในการให้ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลบ้างเพราะเขาไม่ได้รับโควตาในการขายลอตเตอรี่เหมือนกับเพื่อนพิการทางสายตาคนอื่นๆ ในส่วนกรมประชาสงเคราะห์ก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไร แต่เค้าก็ให้กู้เงินนะแต่ก็ต้องมีคนมาค้ำประกันให้แต่เราก็ไม่มีใครที่จะมาทำแบบนี้ให้เราไม่ได้กู้เลย”

กรณีศึกษาที่ 4 สมาน (นามสมมติ)

สมาน ชายตาบอดวัย 43 ปี กำเนิดที่จังหวัดลำปาง เป็นลูกคนที่ 2 ในบรรดาพี่น้อง 3 เขาตาบอดสนิททั้ง 2 ข้าง ปัจจุบันอาศัยอยู่ในชุมชนนี้กับภรรยาตาบอดสนิททั้ง 2 เหมือนกัน ทั้งคู่ทำงานหาเลี้ยงปากท้องของตนเองด้วยการประกอบอาชีพทั้งขายลอตเตอรี่และไปร้องเพลง

วิถีชีวิต

สมานเกิดในครอบครัวยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกร พ่อแม่ได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เขาพิการทางสายตาข้างเดียวมาตั้งแต่เกิด ในวัยเด็กสมานใช้สายตาข้างเดียวที่เหลืออยู่เที่ยวเล่นไปไหนมาไหนในหมู่บ้านตามประสาเด็กได้อย่างสะดวกสบาย จนกระทั่งอายุได้ 4 ขวบ เหมือนกับเคราะห์ซ้ำกรรมช้อน ขณะที่เล่นอยู่กับเพื่อนๆ อย่างสนุกสนานเกิดพลัดพลั้งถูกเพื่อนทำไม้ทิ่มเข้าที่ลูกตาซ้ายที่เหลืออยู่ เป็นสาเหตุที่ทำให้ชีวิตของเขาต้องมีมิติตาบอดสนิททั้งสองข้าง สร้างความเสียใจให้กับสมานเป็นอย่างมากกับชีวิตที่ต้องตาบอดสนิททั้งสองข้าง สมานต้องอาศัยการปรับตัวปรับใจอยู่นาน กว่าจะเริ่มทำได้ เขาเคยคิดทำร้ายตัวเอง ไม่อยากที่จะเผชิญกับชีวิตในโลกใบนี้อย่างมีดมน เขาโชคดีที่ได้รับการดูแลอย่างดีจากครอบครัว ซึ่งให้การดูแลเขาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถึงแม้ว่าเขาจะมาจากสภาพของครอบครัวสมานที่ต้องดิ้นรนปากกัดตีนถีบ แต่ครอบครัวของเขามีส่วนช่วยเหลือสมานอย่างมาก ถึงแม้ฐานะทางบ้านจะยากจน และไม่เคยปิดกั้นให้เขาต้องอยู่แต่ในบ้าน พยายามส่งเสริมให้เขาได้เรียนหนังสือ เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือตนเอง

สมานจึงมีโอกาสดูหนังสือที่โรงเรียนสอนคนตาบอดเชียงใหม่ตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนกระทั่งเขาเรียนถึงชั้นประถมปีที่ 4 เขาเขียนและอ่านภาษาเบรลล์ สมานมีโอกาสดูหนังสือเพียงแค่ชั้นประถมปีที่ 4 เท่านั้น เนื่องจากครอบครัวไม่มีเงินที่จะส่งเสียให้เขาได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงกว่านี้ ประกอบกับมารดาของเขาที่ป่วยอยู่ที่บ้านขาดคนดูแลสมานจำต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อกลับมาดูแลแม่ จนกระทั่งสมานอายุ 24 ปี เขาจึงได้เดินทางเขากองเทพฯ ในปี พ.ศ. 2526 เพื่อขายลอตเตอรี่ด้วยการแนะนำของเพื่อน ในช่วงแรกนั้นได้อาศัย

อยู่กับเพื่อนแถวท่าพระ สมานอาศัยอยู่กับคนพิการทางสายตาด้วยกันมีอาชีพขายล็อตเตอรี่ และรู้จักกับครอบครัวเขาเป็นอย่างดี ได้แนะนำให้สมานเขาไปเป็นสมาชิกของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ทำให้เขามีโควตาประจำในการขายล็อตเตอรี่

นอกจากนี้แล้วสมานยังมีความเป็นผู้นำอยู่ในตัว เขาจึงเป็นคนทีกล้าคิด กล้าทำ และไม่เคยคิดย่อท้อกับชีวิต ที่เกิดมาพิการทางสายตา ประกอบกับสมานเป็นคนหนุ่มที่ยังไม่มีภาระมากมาย ดังนั้นเขามีความคล่องตัวกว่าคนอื่นจึงทำอะไรได้อย่างที่ตนเองอยากทำ สมานมีรายได้พอที่จะส่งเสียไปให้กับแม่ที่ป่วยอยู่ทางบ้านได้บ้าง แต่ที่บ้านก็ไม่มีใครยอมรับเงินจากเขา เพราะว่า พ่อแม่ พี่น้องของสมาน ส่งสารที่เขาพิการ สมานคิดว่าถ้ายังหารายได้ได้อยู่ก็ไม่คิดที่จะกลับไปอยู่ต่างจังหวัด เพราะที่นี้เขาสามารถหารายได้ได้ดีกว่าต่างจังหวัด แต่ถ้าบ้านปลายชีวิตก็อยากที่จะไปอยู่ต่างจังหวัด

สมานคิดเพียงว่าการมาเช่าบ้านอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อไว้ใช้เป็นที่พักผ่อนวันๆ เพื่อทำมาหากินเท่านั้น แต่ข้าวของเครื่องใช้ภายในห้องเช่าของสมานเอง นั้นมีทั้งโทรทัศน์สี 21 นิ้ว มีเครื่องเล่น VCD และเครื่องเสียงชุดใหญ่ เขาเล่าให้ฟังถึงค่านิยมของพวกเขาวว่า “อย่าลืมนะยุคนี้ยุคเงินผ่อนนะครับ มันมาตามสมัยและตามแฟชั่น ต้องการมีฐานะทัดเทียมผู้อื่น สำหรับโทรทัศน์สีขนาด 21 นิ้ว เพื่อเอาไว้ฟังข่าวคราว” และคิดว่าการใช้สินค้าเงินผ่อนเป็นเรื่องปกติที่คนในชุมชนนี้ใครๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น

การประกอบอาชีพ

สมานประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่เหมือนกับเพื่อนพิการทางสายตาในชุมชนเดียวกัน สมานจะเริ่มร้องในช่วงกลางคืนโดยส่วนใหญ่แล้วจะไปร้องเพลงตามร้านอาหารซึ่งจะมีคนจุ่งพาไปร้องเพลง สมานยังต้องพึ่งพาอาศัยคนจุ่งไปติดต่อร้านอาหารต่างๆ เพื่อขออนุญาตร้องเพลง และยังต้องอาศัยการจ้างเหมารถตุ๊กๆ นำพาไปร้องเพลงเช่นเดียวกับเพื่อนพิการทางสายตาหลายคนในชุมชน รายได้จากการร้องเพลงในร้านอาหารนั้นจะได้รับการบริจาคของแขกในร้านอาหาร ในบางร้านที่มีพวงมาลัยไว้สำหรับให้นักร้องนั้น ถ้าแขกให้มานั้นเขาจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของร้านอาหาร โดยต้องนำมาลัยไปขึ้นเงินกับทางร้านตามระเบียบ สำหรับเงินที่แขกติดมากับมาลัยนั้นไม่ต้องแบ่งให้กับทางร้านอาหารแต่ละที่ สมานเองก็คิดว่าเป็นการยุติธรรมสำหรับพวกเขาเพราะ พวกเขาต้องไปอาศัยพื้นที่ของเขาร้องเพลง และถ้าวันใดที่เกิดบังเอิญไปร้านเดียวกับเพื่อนๆ ในชุมชนสมานก็จะหลีกเลี่ยงให้กับเพื่อน จะไม่มีการแย่งพื้นที่กันในการร้องเพลง หรือประกอบอาชีพ รายได้จากการร้องเพลงในแต่ละคืนสมานจะต้องแบ่งให้กับคนจุ่งและค่าเหมารถเหมือนกับเพื่อนพิการคนอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

การประกอบอาชีพขายล็อตเตอรี่ของสมาน สมานได้โควตาในการขายล็อตเตอรี่อยู่หลายแห่ง ล็อตเตอรี่ที่ได้มาสมานจะนำไปขายเองเพราะจะได้กำไรมากกว่าไปขายโควตาให้กับคนอื่น ๆ ในแต่ละวันของการทำงานของสมาน เขาเดินทางโดยอาศัยรถประจำทางไปขายล็อตเตอรี่ตามที่ต่าง ๆ เพียงลำพังคนเดียว โดยไม่ต้องมีคนจุ่งไป เขาจะอาศัยถามทางจากการถามคนตาดีที่ผ่านไปมา ส่วนใหญ่แล้วเขาจะออกไปขายล็อตเตอรี่ในช่วงเช้ามากกว่า เพราะในช่วงเช้าๆ คนขายล็อตเตอรี่ที่สายตาปกติจะยังไม่ค่อยออกมาขายกันมากนัก โดยจะไปยืนขายตามแหล่งที่มีผู้คนพลุกพล่านเป็นจำนวนมาก เช่น ป้ายรถเมล์บ้าง ตามหน้าตลาด

สด แต่ถ้าช่วงไหนใกล้ห่วยออกเขาจะออกไปขายทั้งเช้าและเย็น ดังนั้นการทำงานของสมานจึงชอบที่จะไปขายล็อตเตอรี่มากกว่าเพราะไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครมากนัก มีรายได้เป็นกอบเป็นกำมากกว่าการร้องเพลง

ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

ด้านการร้องเพลงสมาน จะต้องแบ่งรายได้ ให้กับคนจูง และค่าจ้างเหมารถ ทำให้เขามีรายได้ไม่เต็มกอบเต็มกำ ซึ่งในแต่ละวันสมานยังมีรายได้ไม่แน่นอน บางคืนเขาตระเวนร้องเพลงทั้งคืนมีรายได้เพียงแค่ 60 บาท ไม่พอกับค่าจ้างเหมารถที่เขาไป บางคืนเขาต้องพบกับแขกที่พูดจาให้เจ็บใจ ดังที่สมานพบบมาแขกในร้านจะพูดว่า อย่าไปให้มันเลยมันรวยกว่าเราอีก สมานกล่าวถึงความรู้สึกของตนขณะนั้นอย่างคับแค้นว่า “ถ้าพวกผมรวยทำไมจะต้องทำอาชีพนี้ ต้องมาร้องเพลงขอเศษเงินจากผู้คน ทั้งที่แขกคนนั้นไม่ได้รู้จักชีวิตของพวกเขาเลย ถ้าเรามีเงินทองกินเราจะทำอย่างนี้ไปทำไม” ในบางครั้งเขารู้สึกท้อแท้กับชีวิตเป็นอย่างยิ่ง

การขายล็อตเตอรี่เชื่อว่าไม่มีปัญหา ปัญหาจากการทำงานขายล็อตเตอรี่ของสมานนั้น จะเป็นในเรื่องของพื้นที่ขาย ในแต่ละวันเขาจะต้องเร่ขายไปเรื่อยๆ ไม่มีที่ประจำ ถ้าต้องการที่ประจำเขาจะต้องจ่ายค่าเช่าที่ในราคาสูงซึ่งไม่คุ้มกัน ดังนั้นเขาจะถูกคนสายตาดีที่ขายล็อตเตอรี่เหมือนกับตนไล่ที่บางครั้งก็จะว่าไปแย่งลูกค้าบ้าง อะไรต่างๆนานา หรือในบางครั้งไปขายใกล้กับคนตาดีที่ขายอยู่ คนส่วนใหญ่ก็จะเมตตาสงสารซื้อล็อตเตอรี่จากคนตาบอดมากกว่า คนสายตาดีจะมาบอกให้สมานไปขายไกลๆ ห้ามขายใกล้บริเวณแถบนี้ ทำให้สมานรู้สึกว่าสังคมไม่เปิดโอกาสให้กับคนพิการ ไม่มีพื้นที่สำหรับคนพิการได้ประกอบอาชีพทั้งที่คนพิการต่างดิ้นรนที่จะช่วยเหลือตนเอง ไม่ต้องการเป็นภาระให้กับครอบครัวและสังคม

ทุกวันนี้รายได้ของเขาแทบจะไม่เพียงพอจ่าย เพราะในแต่ละวันเขามีรายได้ไม่แน่นอน และถ้าวันใดฝนตกฟ้าร้องไปทำงานไม่ได้เขาก็ไม่มีรายได้เข้าบ้านเลย เพราะต้องกินต้องใช้ทุกวัน ต้องจ่ายค่าเช่าห้อง และต้องผ่อนสินค้าต่างๆ ที่มีอยู่

ด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นสมานคิดว่าคนในชุมชนนี้ช่วยกันช่วยเหลือกัน ในอดีตสมานเคยเป็นประธานชมรมคนตาบอดดาวคะนอง เขาได้รับความร่วมมือจากเพื่อนคนพิการทางสายตาในชุมชนเป็นอย่างดีเวลาที่ชุมชนจัดกิจกรรม เขาเล่าว่า “พวกเราอยู่กันอย่างพี่น้องน้อย มีอะไรที่ช่วยเหลือกันได้อีกก็ช่วยเหลือกันไป ชีวิตของคนพิการนั้นมีความทุกข์ยาก มาตั้งแต่เกิด คนพิการด้วยกันเท่านั้นที่จะเข้าใจกัน”

ด้านการเห็นคุณค่าของคนพิการทางสายตา สมานกล่าวอย่างน้อยใจว่า “คนพิการทางสายตาอย่างพวกเขานั้นอยู่ในส่วนท้ายๆ ของสังคม เขาต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือคนพิการทางสายตาด้วยการส่งเสริมอาชีพของคนตาบอด และให้คนตาบอดได้มีพื้นที่ในการประกอบอาชีพในสังคมบ้าง

กรณีศึกษาที่ 5

สมหมาย (นามสมมติ)

สมหมาย นุ่มใหญ่วัย 44 ปี เกิดในจังหวัดอุบลราชธานี สมหมายพิการทางสายตาข้างเดียวตั้งแต่ อายุ 3 เดือน สายตาอีกข้างที่เหลือนั้นก็พอมองเห็นได้รางๆ ปัจจุบันประกอบอาชีพร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่

ภูมิหลัง

สมหมายเป็นลูกคนเดียวของแม่ที่ไม่มีโอกาสได้เห็นหน้ากันเลยแม้แต่บ่อย สมหมายรู้เพียงว่าแม่ของตนตายหลังจากที่คลอดสมหมายได้ไม่กี่วัน จากคำบอกเล่าของยาย (ปัจจุบันสมหมายเรียกว่าแม่) เขาเล่าให้ฟังด้วยน้ำเสียงราบเรียบว่า “ ตั้งแต่เล็ก ๆ ก็มีผมคนเดียว เวลาแม่คลอดผมมาแม่ก็ตายเลย เมื่อตอนแม่เสียชีวิตไปได้มียายที่ดูแลมาตลอด และรู้ว่าตนเองตาบอดเมื่อเขาอายุได้เพียง 3 เดือนก็เป็นตาแดง เจ็บตา รักษาไม่หาย และหลังจากนั้นก็มองไม่เห็นอีกเลย อีกข้างหนึ่งที่เหลือพอมองเห็นได้บ้างเพียงราง ๆ ก็ไม่ชัดนักเท่าไร พอที่จะช่วยเหลือตนเองได้บ้าง...” สมหมายได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีจากยายที่ให้ความรักเหมือนลูกของตนเอง สมหมายเองก็เรียกยายว่าแม่ตลอดมา แต่เนื่องจากว่าครอบครัวของยายมีฐานะยากจน ยายมีลูกหลายคน ประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ไม่มีเงินพอที่จะส่งให้สมหมายเขามาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ สมหมายเล่าถึงชีวิตในวัยเด็กให้ฟังว่า “ ตอนนั้นไม่ได้เรียนอะไรเลย เพื่อนๆ เขาได้ไปเรียนหนังสือกันหมด แต่ทางโรงเรียนที่บ้านนอกเขาไม่ยอมให้เราเรียน เขابอกว่าโรงเรียนไม่ได้รับคนตาบอดเข้าเรียนหนังสือ ก็มีแต่โรงเรียนคนตาบอดที่พญาไท ที่กรุงเทพฯ ถึงจะเรียนได้” เขาจึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนกับเด็กสายตาปกติทั่วไป ชีวิตในวัยเด็กส่วนใหญ่ก็ออกไปเดินเล่นตามหมู่บ้านตลอด จึงทำให้เขารู้จักคนมากและมีเพื่อนเยอะมาตั้งแต่เด็ก ในสมัยนั้นมีวงดนตรีคนตาบอดไปเล่นวงดนตรีแถวหมู่บ้านของเขา ก็จะไปดูเขาเล่นกัน และสมหมายเองก็ใฝ่ฝันที่จะเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเขาบ้าง จึงได้ไปขออยู่กับวงดนตรีคนตาบอด และเริ่มเล่นวงดนตรีคนตาบอดมาตั้งแต่สมัยที่อยู่อุบลฯ เขาได้ค่าตัวจากการเล่นดนตรีคนตาบอดเพียงวันละ 30 บาทเท่านั้น เมื่อพ่อแม่(ตายาย) ตายหมดแล้ว และตอนนั้นเขาอายุได้ 20 กว่าๆ สมหมายจึงได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเพื่อนๆ สมหมายเล่าว่า” ชีวิตนี้เขาไม่มีใครแล้ว เมื่อพ่อกับแม่ไม่อยู่แล้ว ขอมายายเขาตาบอดหน้าดีกว่า”

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

สมหมายเดินทางจากจังหวัดอุบลราชธานีเข้ามาเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเพื่อนๆ กรุงเทพฯ กว่า 20 ปีมาแล้ว ในช่วงแรกนั้นจะเข้าบ้านอยู่รวมกันกับเพื่อนๆ อยู่แถวคลองสาน และ เขามีรายได้จากการเล่นวงดนตรีคนตาบอดกับเพื่อนๆ ตามพื้นที่สาธารณะ และสี่แยกต่างๆ ทั่วกรุงเทพฯ โดยมีรายได้หลังจากแบ่งกันแล้ววันละ 100 บาท รายได้จากการตั้งวงดนตรีคนตาบอดจะแบ่งกันหลายส่วนในช่วงที่ยังเป็นหนุ่มโสดรายได้ยังเพียงพอกับค่าใช้จ่าย แต่เมื่อสมหมายมีภรรยาเขาจึงต้องการรายได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเขาจะต้องเลี้ยงภรรยาตาบอดทั้งสองข้างที่กำลังตั้งท้องอยู่ สมหมายจึงได้แยกจากวงดนตรีคนตาบอด เพื่อหาทางประกอบ

อาชีพที่มีรายได้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเริ่มเดินร้องเพลงขอรับบริจาคไปตามที่ต่างๆ และหาทางที่จะขอโควตาขายล็อตเตอรี่โดยสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ทำให้เขามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายล็อตเตอรี่ และในช่วงที่ห่วยยังไม่ออกสมหมายจะไปร้องเพลง และบางครั้งก็จะไปตั้งวงกับเพื่อนๆ และบางครั้งก็จะไปเดินร้องเพลงอยู่คนเดียวตามย่านที่มีผู้คนผ่านไปมาจำนวนมาก จนกระทั่งได้พบกับเพื่อนที่พิการทางสายตาด้วยกันที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ สมหมายจึงได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้ และประกอบอาชีพประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงตามร้านอาหารและขายล็อตเตอรี่

ปัจจุบันสมหมายอาศัยอยู่ในชุมชนรุ่งอรุณโดยเช่าห้องพักที่มีขนาดใหญ่กว่าเพื่อนๆ ราคาเช่าตกเดือนละ 3,000 บาท รวมค่าน้ำค่าไฟ จัดว่าเป็นห้องเช่าที่มีราคาแพงเมื่อเทียบกับห้องอื่นๆ รวมทั้งขนาดและคุณภาพชีวิตที่ได้รับ ส่วนใหญ่แล้วสมหมายพักอาศัยอยู่ในห้องเช่าดังกล่าวเพียงคนเดียว โดยใช้เป็นที่พักอาศัยสำหรับเดินทางไปประกอบอาชีพเนื่องจากสะดวกเพราะอยู่ใจกลางเมือง นานๆ ครั้งภรรยาและลูกจะมาเยี่ยมบ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วสมหมายจะเดินทางไปเยี่ยมลูกและภรรยาที่บ้านของตนเองที่ปลูกไว้แถบชุมชนร่มเกล้า สมหมายมีลูกสาว 3 คน ลูกสาวคนโต อยู่กับภรรยาคนแรกที่ได้แยกทางกันไปนานแล้ว ปัจจุบันมีภรรยาในการเลี้ยงดูลูกสาว 2 คนและภรรยาคนปัจจุบันซึ่งไม่ได้ทำงานอะไร

เมื่อมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้สมหมายใช้ชีวิตตามปกติอย่างคนตาบอดทั่วไป ทำมาหากินเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัวและลูกๆ ทั้งลูกสาวกับภรรยาคนเดิมซึ่งส่งเสียให้เป็นบางครั้ง สมหมายเล่าอย่างภาคภูมิใจว่า "...ผมก็มีเมียด้วยกันสองคนนะครับ มีลูกคนโตอยู่กับแม่เค้า อายุ 18 ปีแล้ว และลูกกับเมียปัจจุบันอายุ 14 ปี และก็มีลูกชายคนเล็กอีกคน..." ซึ่งลูกของสมหมายจะอยู่กับภรรยาอีกชุมชนแห่งหนึ่งทั้งนี้เพราะเขาไม่ต้องการให้ลูกมาอยู่ที่ชุมชนนี้ เขาต้องการให้ลูกๆ ได้เรียนหนังสือเพื่อที่จะได้มีวิชาติดตัวเพื่อจะได้มีอาชีพที่ดีกว่าที่ตนเองเป็นอยู่ สมหมายเองคิดว่าตนเองไม่ได้มีสมบัติมากมายอะไรให้ลูกๆ ทั้งชีวิตของเขานั้นมีเพียงบ้านอยู่หนึ่งหลังซึ่งได้จากการไถ่ของ กทม. สมหมายปลูกบ้านอยู่ที่ชุมชนร่มเกล้าซึ่งเป็นที่ดินจัดสรรที่ กทม.ยกให้มาทำให้สมหมายและครอบครัวมีที่ะเบียดบ้านและบ้านและบัตรประชาชนเป็นคนกรุงเทพมหานครซึ่งเขามีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

ภารกิจปัจจุบันในแต่ละวันของสมหมายนั้น เขาจะออกไปร้องเพลงเฉพาะในช่วงกลางคืนเท่านั้น ในบางครั้งก็จะไปร้องกับคนจูง บางครั้งก็จะไปร้องเพลงกันเป็นวงกับเพื่อนด้วยกัน โดยจะเริ่มออกจากบ้านตั้งแต่ 5 โมงเย็น เพื่อที่จะออกไปร้องเพลงตามที่ต่างๆ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าคนจูงจะพาเขาไปร้องเพลงที่ไหน และจะกลับเข้าบ้านอีกครั้งก็ประมาณ ตี 2 ตี 3 เพื่อนนอนหลับพักผ่อน ในบางครั้งสมหมายและเพื่อนจะเหมารถไปร้องเพลงตามต่างจังหวัดโดยเฉพาะในคืนวันศุกร์ก็จะกลับถึงที่พักก็เกือบเช้า ในบางครั้งก็กลับมาเช้าวันใหม่ และในช่วงใกล้ห่วยออกช่วงเวลากลางวันหลังจากที่ตื่นนอนแล้วสมหมายจะออกไปขายล็อตเตอรี่ด้วย เขาใช้ชีวิตวนเวียนอย่างนี้เรื่อยมา แต่สมหมายจะใช้เวลาพักผ่อนกับเพื่อนในชุมชนด้วยการดูมวยบางคนก็มองไม่เห็นก็มาร่วมฟังเสียงพากษ์ก็ยังดี ทำให้ห้องพักของสมหมายเป็นที่ชุมนุมของเพื่อนด้วยความเป็นคนใจกว้างและช่างเจรจาของสมหมายจึงมีเพื่อนฝูงมาแวะเยี่ยมเยียนอยู่ตลอดเวลา

สวัสดิการที่สมหมายได้รับนั้น สมหมายจะได้รับสวัสดิการจากสมาคมคนตาบอด และ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลจากรัฐในด้านของการรักษาพยาบาลฟรีจากรัฐ เพราะเขาได้ขึ้นทะเบียนพิการไว้เรียบร้อยแล้ว และลูกของเขาก็เงินช่วยเหลือจากสมาคม เทอมละ 1000 บาท

การประเมินตนเองของสมหมายนั้น คิดว่าเกิดมาเป็นคนพิการนั้นมีความยากลำบากอยู่มากจะไปไหนมาไหนก็ต้องพึ่งพาคนอื่น เช่น ว่าจะขึ้นรถเมล์ก็ต้องถามทางคนอื่นอยู่ร่ำไป พวกเขาเป็นเสียงส่วนน้อยของสังคม มิได้มีบทบาทอะไรมากมายในสังคม สมหมายเองเคยเข้าร่วมกับสมาคมคนตาบอดเดินขบวนประท้วงรัฐบาลหลายครั้ง ก็ไม่เห็นว่ารัฐบาลจะเห็นคุณค่าและความสำคัญกับคนตาบอดมากนัก การช่วยเหลือของรัฐทำได้ที่ดีที่สุดคือจับพวกเขาเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ ไม่ให้ออกมาเกะกะ ในสังคม

กรณีศึกษา 6 อารี (นามสมมติ)

นางอารี เธอเป็นคนจังหวัดพะเยา ปัจจุบันอายุ 52 ปี มีสถานภาพโสด เธออยู่กับลูกสาวที่ขอลูกของนางงานก่อสร้างมาเลี้ยงไว้ตั้งแต่อายุได้ 3 เดือนเศษ ปัจจุบันลูกสาวมีอายุได้ 20 ปี เรียนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัยมหานคร อารีมีอาชีพขายล็อตเตอรี่เพียงอย่างเดียว เป็นทางเดียวที่มีรายได้เลี้ยงครอบครัว

ภูมิหลัง

อารีเกิด ปี พ.ศ.2493 ที่จังหวัดพะเยา มีพี่น้องทั้งหมด 9 คน เธอเป็นคนที่ 3 ของครอบครัว อารีเป็นลูกสาวคนโตของครอบครัวเป็นที่รักใคร่ของทุกคนในครอบครัว เป็นพี่สาวที่ดูแลน้องๆ แทนพ่อแม่ได้อย่างดี เธอใช้ชีวิตในวัยเด็กเหมือนกับเด็กคนอื่นๆ ทั่วไป แต่แล้วเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ชีวิตของเธอเปลี่ยนไป เมื่อตอนอายุได้ 14 ปี เป็นโรคตาแดงไปซื้อยามาหยอดตา เมื่อนหยอดยาไปยิ่งทำให้เกิดอาการเจ็บตามากขึ้น จึงรีบไปหาหมอที่โรงพยาบาลใกล้บ้านแต่ก็รักษาไม่หาย พ่อกับแม่พาอารีมารักษาต่อที่โรงพยาบาลศิริราชก็ไม่หาย เนื่องจากมารักษาช้าเกินไป หมอบอกว่าสายตาของเธอทั้งสองข้างใช้การไม่ได้แล้ว เธอไม่มีโอกาสมองเห็นโลกภายนอกได้อีกต่อไป ต้องสูญเสียการมองเห็น ตาบอดสนิททั้งสองข้าง เมื่ออารีรู้ว่าตนเองต้องตาบอดจริงๆ รู้สึกเสียใจมาก ได้แต่พรีำกับตัวเอง “ทำไมจึงต้องเกิดกับเราด้วย” เธอต้องตาบอดในวัยที่กำลังเริ่มจะเป็นสาว จึงรู้สึกอายเพื่อนๆ และคนในหมู่บ้านเป็นอย่างมากที่ต้องเป็นอย่างนี้ หลังจากนั้นเธอก็ไม่ได้ไปเรียนหนังสืออีกเลย ได้แต่เก็บตัวอยู่กับบ้าน จะไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก ต้องพึ่งพาพี่น้องให้พาไป แต่โชคดีที่คนในครอบครัวไม่มีใครรังเกียจ ให้การช่วยเหลืออารีเป็นอย่างดี อารีต้องใช้เวลาในการปรับตัวอยู่นานกว่าที่จะรู้สึกคุ้นเคยกับการมองไม่เห็น เธอยังโชคดีที่มีทางบ้านเข้าใจและ เป็นกำลังใจให้ต่อสู้ชีวิต อารีจึงไม่รู้สึกว่าตนเป็นภาระกับทางบ้านมากนัก แต่ลึกๆ แล้วเธอเองยังเป็นกังวลกับอนาคตของตนเองเหมือนกัน เพราะพ่อแม่ก็แก่เฒ่าลงไปทุกวัน พี่น้องก็เริ่มมีครอบครัว ต่างต้องมีภาระ จึงได้คิดหาทางที่จะทำงาน อารีมีเพื่อนที่เข้าใจคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด และได้ชักชวนให้อารีเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ เพื่อหางานทำ โดยอยู่กับ

เพื่อนที่พลตพระประแดง และได้พาอารีไปฝึกอาชีพที่ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง หลังจากนั้นจึงได้เริ่มออกมาหางานทำ ในช่วงแรกที่ยังออกมาหางานทำนั้นเธอรู้สึกท้อถอยกับชีวิตมากเพราะการความพิการทางสายตาของเธอนั้นทำให้ไม่มีใครต้องการรับเธอเข้าทำงาน แต่โชคดีที่ผู้ใจบุญรับเธอเข้าไว้ทำงานในโรงงานทำร่มเมื่อปี 2517 ได้ค่าแรงวันละ 20 บาท คิดว่าก็ยังมีดีสำหรับคนพิการทางสายตาอย่างตน ทำงานที่นั่นได้ประมาณ 4 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ.2521 โรงงานเลิกกิจการเนื่องจากขาดทุน จึงได้ย้ายไปขายล็อตเตอรี่และอยู่แถวท่าพระประมาณได้ 2-3 ปี จึงได้ย้ายกลับมาอยู่ที่พระประแดงเนื่องจากเดินทางไปไหนมาไหนสะดวกกว่า โดยยึดอาชีพขายล็อตเตอรี่อย่างเดียวมาจนถึงปัจจุบัน

การประกอบอาชีพ

อารีประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและบุตรสาวด้วยการขายล็อตเตอรี่เพียงอย่างเดียว เธอต้องตื่นตั้งแต่ตีห้า เริ่มออกเดินทางจากบ้านตอนแต่ตีห้าครึ่งโดยนั่งรถประจำทางถึง 3 ต่อเพื่อมาขายล็อตเตอรี่ที่สวนลุมพินีในเวลา 6 โมงเช้า ในช่วงเวลานั้นจะมีผู้คนผ่านเข้าออกสวนลุมพินีจำนวนมากทั้งผู้ที่มาออกกำลังกายและคนเดินทางไปทำงาน อารีขายล็อตเตอรี่อยู่ที่หน้าสวนลุมพินีตั้งแต่ 6 โมงเช้าจนถึงเวลา 11.00 น. เมื่อผู้คนเริ่มเบาบางลง เธอจึงได้ย้ายไปขายต่อที่หน้ากรมศุลกากร จนกระทั่ง 5 โมงเย็น จึงเดินทางกลับบ้าน ในบางครั้งถ้าเหนื่อยหรือหมดแรงก็จะจ้างเหมารถกลับบ้านเท่ากับวันนั้นกำไรที่ได้จากการขายล็อตเตอรี่แทบจะหมดไปกับค่ารถ และถ้าเป็นวันหยุด วันเสาร์- อาทิตย์ ลูกสาวของเธอก็จะมาส่งและมาช่วยเธอขายล็อตเตอรี่อย่างไม่รู้สึกละอายใจ จนทำคนคนแถบนั้นรู้จักเธอและลูกสาวเป็นอย่างดี การดำรงชีวิตของเธอวนเวียนไปเช่นนี้ทุกวันแทบจะไม่มีวันหยุดเพราะถ้าหยุดเท่ากับเธอขาดรายได้ไปในวันนั้น สำหรับการลงทุนขายล็อตเตอรี่นั้น อารีจะได้โควต้าล็อตเตอรี่จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยจำนวน 5 เล่ม นอกจากนี้แล้วเธอยังไปรับล็อตเตอรี่จากยี่ป้าที่สี่แยกคอกวัวมาขายเพิ่มเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ราคาที่รับมาจากยี่ป้าอาจจะแพงกว่าราคาจากโควต้าบ้างเล็กน้อยแต่มีข้อดีที่ไม่ต้องจ่ายเงินก่อนจึงไม่ต้องใช้เงินลงทุนมาก ในการไปรับล็อตเตอรี่จากยี่ป้าวันนั้นเธอจะไปรับล็อตเตอรี่มาขายก่อนหลังจากที่ขายหมดหรือก่อนที่ล็อตเตอรี่ออกจึงนำเงินไปชำระในบางครั้งขายไม่หมดก็ต้องยอมขายขาดทุนในบางครั้ง ปัจจุบันก็มีภาระหนี้สินอยู่บ้างจากการรับล็อตเตอรี่มาขาย

สุขภาพทั่วๆ ไปของอารี เธอมีสุขภาพที่แข็งแรงไม่เคยเจ็บป่วยเลยตั้งแต่ผ่าตามา นอกจากนี้แล้วเธอยังเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี ไม่คิดมากและไม่สนใจเกี่ยวกับคำพูดของคนทั่วไปหรือจะมีคนมาเรียกเธอว่าคนตาบอดก็ยังรู้สึกเฉยๆ เพราะคิดว่าตนเองเป็นคนตาบอดจริง จึงพยายามต่อสู้ดิ้นรนไปตามวิถีชีวิตของตนเองเพื่อความอยู่รอดในสังคม ปัจจุบันจะต้องเป็นลูกที่ยังเรียนหนังสืออยู่ นอกจากนี้แล้วยังต้องส่งเงินไปให้กับทางบ้านเนื่องจากแม่ของเธอแก่มากแล้ว ในอนาคตคิดว่าเธอจะขายล็อตเตอรี่ไปเรื่อยจนกว่าจะไม่สามารถทำงานได้และไม่ได้หวังว่าจะมีใครมาเลี้ยงดูตนเองแม้กระทั่งลูกสาวของเธอเองก็ตาม

สวัสดิการที่ได้รับ

เธอเป็นสมาชิกของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 ซึ่งได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเหมือนกับคนอื่นทั่วไป และเป็นสมาชิกคนพิการของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ทำให้ได้รับ

บัตรโควต้าเพื่อเบิกเลือดเตอร์มาขายได้ และได้รับค่าเลี้ยงดูบุตรอีกเดือนละ 1,000 บาท จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เธอไม่เคยเป็นสมาชิกของชมรมคนพิการต่างๆ เลยเพราะจะต้องเสียค่าสมาชิกกลัวว่าจะได้ไม่คุ้มกับที่เสียเงินไป ในส่วนของการช่วยเหลือจากกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากค่ารักษาพยาบาลแล้วเธอไม่เคยได้รับการช่วยเหลือใดๆ จากกรมประชาสัมพันธ์เลยเพราะขั้นตอนการให้กู้ยืมเงินของกรมประชาสัมพันธ์มีขั้นตอนมากมายในการให้กู้ยืมเงิน จะต้องมีส่วนประกันให้ยุ่งยากและไม่มีใครกล้ามีส่วนประกันให้กับคนตาบอดอย่างพวกตน จึงไม่สามารถกู้เงินได้

กรณีศึกษาที่ 7

มาลัย (นามสมมติ)

มาลัย หญิงพิการทางสายตา วัย 43 ปี เธอมีหน้าตาสวยงามกว่าหญิงตาบอดคนอื่นในชุมชนแห่งนี้ มาลัยคนจังหวัดอุบลราชธานี มาลัยมีลูกสายตาทกติ 3 คน ซึ่งให้มารดาของเธอเป็นผู้ดูแล ปัจจุบันมาลัยอยู่กับสามีคนใหม่ซึ่งตาบอดข้างเดียว ทั้งยังดำรงตำแหน่งประธานชมรมคนตาบอดดาวคะนองคนปัจจุบัน

ภูมิหลัง

มาลัยเกิดในครอบครัวยากจน พ่อแม่ประกอบอาชีพทำนา ในจังหวัดอุบลราชธานี มาลัยทราบว่าตนเองตาบอดเมื่อตอนอายุ 6 เดือน เป็นโรคตาแดง ด้วยคำบอกเล่าของมารดา มาลัยไม่ได้เรียนหนังสือมาตั้งแต่เด็กเพราะไม่มีโรงเรียนไหนในชุมชนที่เธออาศัยอยู่รับเธอเข้าเรียน เพราะความเป็นคนตาบอด ในวัยเด็กมาลัยค่อนข้างคิดมากเมื่อมีใครมาพูดล้อเธอว่าเป็นคนตาบอด เป็นเด็กพิการ เธอจึงไม่อยากออกไปไหนห่างไกลจากบ้าน มาลัยเป็นคนค่อนข้างเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน ช่วยเหลืองานบ้านเล็กๆ น้อยๆ เท่าที่พอจะทำได้ จนกระทั่งเมื่อเริ่มเป็นสาวอายุมาลัยได้พบกับหนุ่มนักดนตรีตาบอด สามีคนแรกของเธอที่พิการทางสายตาข้างเดียว ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียงชวนให้ไปร้องเพลงกับวงดนตรีคนตาบอด มาลัยเองก็ชอบร้องเพลงอยู่ จึงตกลงใจไปร้องเพลงในวงดนตรีบอดด้วยเธอคิดว่าการร้องเพลงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองให้มีรายได้โดยไม่ต้องเป็นภาระของคนในครอบครัว จึงเริ่มต้นชีวิตคู่และชีวิตการร้องเพลงกับวงดนตรีตาบอดไปพร้อมกัน มาลัยต้องตระเวนไปร้องเพลงกับวงดนตรีคนตาบอดไปทั่วจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียง จนกระทั่งไม่ค่อยมีคนบริจาคให้กับพวกเขาแล้วจึงได้ชักชวนกันเข้ามาร้องเพลงในกรุงเทพฯ

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

มาลัยเดินทางเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ พร้อมกับสามีเพื่อเล่นวงดนตรีคนตาบอดจากคำชักชวนของเพื่อน เมื่อปี 2529 ในครั้งแรกได้มาอาศัยอยู่กับเพื่อนแถบวัดประตูทรงธรรม ในช่วงแรกนั้นมาลัยประกอบอาชีพด้วยการร้องเพลงเพียงอย่างเดียวเป็นรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว และเมื่อมีลูกเธอจึงต้องฝากลูกให้พ่อแม่ของเธอช่วยดูแล และในทุกเดือนมาลัยจะต้องส่งเงินกลับไปให้มารดาและลูกที่ต่างจังหวัด รายได้จากการร้องเพลง

เป็นวงไม่เพียงพอกับการค่าใช้จ่ายที่มัลลย์มีอยู่เนื่องจากการเล่นวงดนตรีจะต้องแบ่งรายได้กันหลายคนและเสี่ยงกับการถูกเจ้าหน้าที่เทศกิจจับถ้าเล่นตามพื้นที่สาธารณะ เช่น ตามสี่แยกที่มีผู้คนสัญจรผ่านไปมาจำนวนมาก เธอและสามีจึงหาหนทางให้มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยการแยกออกเดินมาร้องเพลงขอทานไปตามที่ต่างๆ เรื่อยมา จากภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจประกอบกันทั้งเธอและสามีได้รู้จักเพื่อนพ้องทางสายตาเพิ่มมากขึ้น มัลลย์และสามีจึงได้แยกทางกัน ต่างคนต่างมีครอบครัวใหม่ โดยตกลงกันว่าจะให้ลูกอยู่กับเธอ

จนกระทั่งในปี 2532 พบกับที่เพื่อนพ้องทางสายตาด้วยกันชวนให้มาอยู่ในชุมชนแห่งนี้เพราะมีคนตาบอดอาศัยอยู่จำนวนมาก มัลลย์จึงอยู่ที่นั่นจนถึงปัจจุบัน

มัลลย์มีความรู้สึกที่ดีที่ได้อยู่ร่วมกับคนที่พิการทางสายเหมือนกับตนเอง ไม่รู้สึกแตกต่างจากคนในสังคม คนในชุมชนนี้อยู่กันอย่างพื่อพ้องน้อง ทุกคนต่างเข้าใจกันช่วยเหลือกันเท่าที่ทำได้ ตั้งแต่นั้นมาเธอเริ่มออกร้องเพลงตามร้านอาหารตามคาร์เฟ่และขายล็อตเตอรี่เหมือนกับเพื่อนในชุมชนแห่งนี้ด้วย ทำให้เธอมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเพียงพอค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเหลือส่งกลับเลี้ยงดูลูกๆ ของคนที่ต่างจังหวัดตลอดเวลา 10 ปี ที่อยู่ในอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ มัลลย์ทำงานหนักมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อ ปี 2543 เธอเริ่มป่วยเป็นโรคหัวใจ สุขภาพกายของเธอเริ่มมีปัญหา มัลลย์ต้องไปหาหมอทุกเดือน ทุกวันนี้มัลลย์มีความวิตกกังวล คิดมาก เป็นห่วงลูกและครอบครัว เพราะมัลลย์ทำงานได้น้อยลง ปัจจุบันรายได้หลักจะมาจากสามีมากกว่า

สำหรับการวางแผนชีวิต มัลลย์กล่าวอย่างปลงตกกับชีวิตว่า “ไม่ได้วางแผนอะไรกับชีวิต ไม่อยากจะฝันถึงอนาคต มีเพียงลูกเท่านั้นที่เป็นหลัก เธอหวังเพียงให้ลูกได้เรียนหนังสือช่วยเหลือตนเองได้เท่านั้น” มัลลย์มองชีวิตของตนนั้นลำบากมาตั้งแต่เด็ก เกิดมาเป็นคนตาบอด มีปัญหาในชีวิตอยู่แล้วแต่ทุกวันนี้ก็ได้แต่พยายามต่อสู้ดิ้นรนกับปัญหาต่างๆ ไปวันๆ และไม่เคยมคิดที่จะกลับไปอยู่ที่บ้านเกิดเพราะกลับไปก็ไม่ว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร เธอกล่าวอย่างท้อแท้กับโชคชะตาว่า “ชีวิตของคนตาบอดเกิดมาเพื่อให้เรารับใช้กรรม ไม่มีทางเลือกให้ดำรงชีวิตมากนัก ใช้ชีวิตอยู่ไปวันๆ จนกว่าจะสิ้นเวรสิ้นกรรม คนทั่วไปไม่เข้าใจถึงชีวิตและความยากลำบากของคนตาบอดอย่างเราได้” แม้กระทั่งการประกอบอาชีพขายล็อตเตอรี่ เธอยังรู้สึกว่ามันถูกกีดกันจากคนตาดีและเจ้าหน้าที่เทศกิจ เพราะคนตาบอดไม่มีเงินเสียค่าเช่าที่ ไม่ได้มีอิทธิพลกับคนในสังคม เพราะยังต้องอาศัยความเมตตาสงสารจากคนทั่วไป มัลลย์กล่าวอย่างน้อยใจว่า “พวกเธอไม่ทางเลือกในชีวิตมากนัก จะไปทำอาชีพอื่นก็ไม่ได้ ไม่มีความรู้ความสามารถ หนังสือก็ไม่มีโอกาสได้เรียน”

กรณีศึกษาที่ 8

น้ำอ้อย (นามสมมติ)

น้ำอ้อย สวใหญ่ วัย 34 ปี ผู้พิการทางสายตาทั้ง 2 ข้าง ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดกาฬสินธุ์ เธอเกิดมาในครอบครัวที่มีเกษตรกรฐานะยากจน เป็นลูกคนที่ 3 ของครอบครัว ในบรรดาพี่น้อง 5 คน ปัจจุบันน้ำอ้อยมีลูกสายตาสายตาปกติถึง 4 คน ผู้หญิง 2 คน ผู้ชาย 2 คน ให้พ่อกับแม่ของเธอเลี้ยงดู อยู่ที่ต่างจังหวัด

ภูมิหลัง

น้ำอ้อยพิการทางสายตาตั้งแต่เด็ก เธอเล่าให้ฟังว่า ในช่วงแรกที่รู้ว่าตนเองต้องตาบอดนั้นเสียใจมาก แล้วคิดว่าตนเองเป็นคนตาบอดคนเดียวในโลก มีเราคนเดียวเท่านั้นที่มองไม่เห็น" แต่พอมารู้จักและได้พบกับ คนตาบอดเหมือนกับตนก็เริ่มทำใจได้ และเริ่มรู้สึกดีขึ้นเรื่อยๆจนปัจจุบันเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปแล้วสำหรับเธอ น้ำอ้อยไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนเด็กสายตาปกติทั่วไปเพราะโรงเรียนปฏิเสธที่จะให้เธอเข้าไปเรียนร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันที่สายตาปกติ โดยอ้างว่าโรงเรียนไม่มีครูสอนคนตาบอด จากการที่ครอบครัวอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ น้ำอ้อยร้องเพลงกับวงดนตรีคนตาบอดตั้งแต่อายุ 13 ปี โดยไปขอร้องเพลงกับหัวหน้าวงดนตรีที่พิการทางสายตา ซึ่งได้ทดสอบและเห็นว่าน้ำอ้อยร้องเพลงใช้ได้จึงรับไว้เล่นในวงดนตรี ตั้งแต่นั้นมาน้ำอ้อยก็ออกตระเวนร้องเพลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งอายุ 19 ปี ได้แต่งงานกับสามีคนแรกซึ่งคนพิการทางสายตาเหมือนกับตน มีลูกด้วยกัน 2 คน เธออยู่กินกับสามีคนแรกได้ประมาณ 5 ปี จึงได้เลิกรา กันไป เนื่องจากสามีไม่มีภรรยาใหม่ น้ำอ้อยจึงต้องเลี้ยงลูกทั้ง 2 คน ไม่นานนักเธอก็มีสามีคนใหม่ซึ่งเป็นคนตาบอด และอยู่ด้วยกันมาจนถึงปัจจุบัน และมีลูกด้วยกันอีก 2 คน เธอเลี้ยงลูกจนได้ระยะหนึ่งจึงเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพร้องเพลง โดยฝากให้พ่อกับแม่ของเธอช่วยดูแลลูกให้

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันน้ำอ้อยประกอบอาชีพทั้งร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ เธอใช้เวลาในช่วงเวลากลางวันออกขายล็อตเตอรี่เพียงลำพัง ตั้งแต่ 06.00 น. ถึงเวลาประมาณ 13.00 น. โดยจะเร่ขายไปตามที่ต่างๆ เช่น ตลาดพลู เรื่อยไปจนกระทั่งถึงถนนสีลม จึงกลับเข้าบ้านพักผ่อน เพื่อเตรียมตัวไปร้องเพลงในเวลากลางคืน จะเริ่มออกเดินทางจากบ้านประมาณ 18.00 น. สำหรับการร้องเพลงในช่วงเย็นนั้นเธอยังต้องพึ่งพาอาศัย คนตาดีให้เป็นผู้นำพาไปประกอบอาชีพ อีกทั้งยังต้องจ้างเหมารถสามล้อ เพื่อเป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งต้องจ้างเหมาคันนี้คันเดียวทั้งคืน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคันประจำ ลักษณะการทำงานของน้ำอ้อยเหมือนกับเพื่อนพิการทางสายตาด้วยกันในชุมชน ที่ยังคงต้องพึ่งพาคนสายตาดี นำพาไปประกอบอาชีพ รายได้ที่ได้รับยังต้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เหมือนกัน ทำให้เธอรู้สึกเสียตายนิดๆว่าไม่ยุติธรรม ที่จะต้องแบ่งรายได้จากน้ำพักน้ำแรงของเธอให้กับคนอื่น ในอัตราส่วนที่เท่ากัน เป็นเหตุที่ทำให้เธอเลือกการขายล็อตเตอรี่มากกว่าการร้องเพลง โดยเฉพาะช่วงที่ใกล้ประกาศรางวัล น้ำอ้อยจะออกขายล็อตเตอรี่เพียงอย่างเดียว

รายได้จากการทำงานทั้งของเธอและของสามีนั้นเพียงพอกับค่าใช้จ่ายการดำรงชีวิตอยู่อย่างประหยัดที่เลือกก็จะเก็บรวบรวมไว้เพื่อส่งไปให้กับลูกๆ เป็นค่าเล่าเรียนหนังสือและให้พ่อกับแม่ของเธอเป็นค่าใช้จ่าย ความหวังของเธอก็เพื่อให้ลูกได้เรียนหนังสือจะได้มีวิชาติดตัว และช่วยเหลือตนเองได้ ในอนาคต เพราะเธอมีได้มีทรัพย์สินสมบัติอะไรไว้ให้ลูก

ในบางเดือนรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเธอและสามีก็ต้องกู้หนี้ยืมสินเงินนอกระบบมาใช้จ่าย เป็นค่าเช่าห้องและค่าอาหาร ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 เธอกล่าวอย่างรู้สึกท้อแท้ว่า ทุกวันนี้หากินลำบาก แต่ก็หากินไปเรื่อยๆ ไม่อยากเป็นภาระให้กับคนอื่นฯ อะไรจะเกิดขึ้นก็ต้องค่อยๆ คิดกันไป ไร่นาเราก็ทำกับเขาไม่ได้ อยู่ที่นี่ก็เพราะความจำเป็น" อยากกลับไปอยู่ที่บ้านเหมือนกับพี่น้องคนอื่นฯ แต่ไม่รู้ว่าจะไป

ประกอบอาชีพอะไรเลี้ยงตนเองและลูก มีชีวิตอยู่ไปวันๆ เพราะ "ทุกวันนี้บ้านก็ต้องเช่าข้าวก็ต้องซื้อ" ต่างคนต่างก็ทำมาหากินไป คิดว่าตนเองไม่มีบทบาทในชุมชนนี้มากนัก มีอะไรช่วยเหลือกันได้ก็ช่วยเหลือกันไป

สวัสดิการที่ได้รับ น้ำอ้อยและสามีได้รับโควต้าล็อตเตอรี่จากสมาคมคนตาบอด 10 เล่ม ทั้งเธอและสามีได้จดทะเบียนคนพิการไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อเจ็บป่วยจะได้รับการรักษาฟรี

น้ำอ้อยต้องการ ความช่วยเหลือจากรัฐ เธอต้องการมีอาชีพที่มั่นคง แต่ต้องเป็นอาชีพอิสระไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ ต้องการมีชีวิตอย่างไม่มีใครควบคุม อยากให้รัฐจัดหา สถานที่ทำกินให้